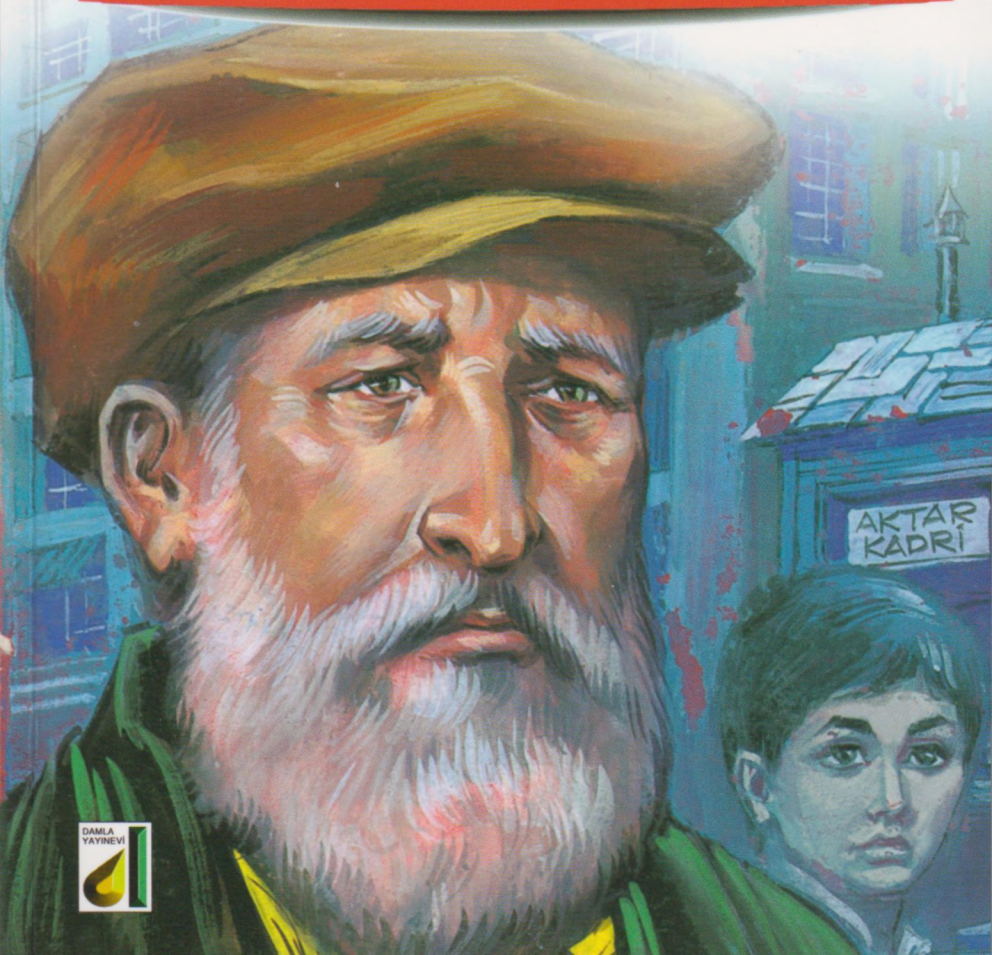
KEMALETTİN TUĞCU

Hacı Baba

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN
TUĞCU

HACI
BABA

KEMALETTİN TUĞCU

36

Damla Yayınevi Nu.: 115

Kemalettin Tuğcu Klasikleri Nu.: 36

©
Copyright
Yayın Hakkı
Damla Yayınevi

Kapak
Cemal Dündar

İç Resim
Alaaddin Barışkan

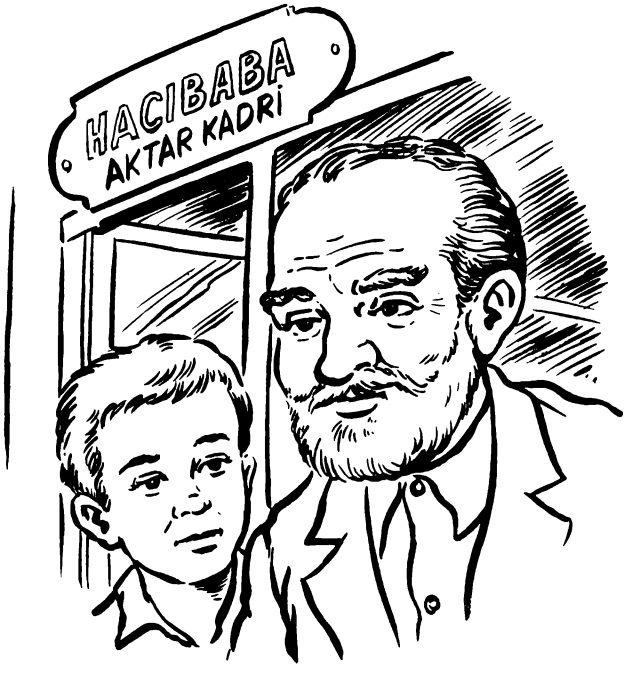
Dizgi-Mizanpaj
Damla Yayınevi

Baskı-Cilt
Express Matbaası - İSTANBUL

ISBN 975-381-033-4

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 6 Cağaloğlu-İST.
Tel: 0.212. 514 28 28 - 0.212. 511 09 55
Fax: 0.212. 528 24 01
Internet: www.damlayayinevi.com.tr
E-mail: damla@damlayayinevi.com.tr

HACIBABA

Geniş yolun iki yakasında ağaçlar vardı. Bunlar yolun çoğunu gölgeliyor, bu gölgelikte çocuklar oynuyorlardı. Çocukların hepsinin neşesi yerindeydi. Küçük bir dükkânın önüne sıralanan birkaç kız, bir ağızdan:

Hacıbaba dum dum,
Sakalına kondum,
Beş para buldum
Kâbe'ye gittim.
Kâbe'nin kapısı kitli,
Ömer'in başı bitli..

Diye el çırpıyorlardı.

Küçük dükkânın kapısından orta boylu, beyaz sakallı, güleç yüzlü bir ihtiyar adam çıktı. Elinde küçük bir kavanoz vardı:

— Gelin bakalım köfte horlar, dedi.

Kızlar gülüşe, itişe, kakışa ihtiyar adamın çevresini sardılar. O, bir elindeki ağzı açık kavanoza öteki elini sokuyor, bu elindeki küçük bir maşa ile beyaz bir şey alıp veriyordu. Çocuklardan şekerini alan yolun ortasına koşuyor, orada ip çevirerek atlamaya başlıyorlardı.

Ben ağaca dayanmış, bakıyordum. İhtiyar adam bana eliyle gel işareti yaptı. Çekinerek yaklaştım. Kavanozdan maşa ile tuttuğu dört köşe bir şekeri bana uzattı:

— Sen de al, dedi.

— Yok, sağol, dedim. İstemez.

— Nazlanma, dedi ihtiyar. Al şunu.

Kaşını çatmıştı. Unlu, donuk renkli şekeri aldım. Ağzıma attım. Şeker tadı vardı ama çiğnenmiyordu.

— Dede, bu ne ki? diye sordum.

İhtiyar beni başımdan ayaklarıma kadar süzüyordu:

— Buna iki kavrulmuş derler, dedi. Beğenmedin mi?

— He, iyi, dedim. Ama çiğnenmiyor.

— Öyledir, dedi. Çiğnenmez, ağızda eritirler.

Sonra dükkâna girerek kavanozu bıraktı. Yerden yapılı, üstü hasır örülü bir iskemleyi kapının önüne koydu, oturdu:

— Senin adın ne? dedi.

— Engin.

— Ben seni burada ilk defa görüyorum. Buradaki evlerden birine yeni mi taşındınız?

— Yok, dedim. Ben kapılanacağım.

— Ne demek o?

— Birinin yanına gireceğim. Irgat gibi.

— Ha, anladım, sen iş arıyorsun.

— İyi bildin, dedim.

— Sen ne iş yaparsın?

— Rençberlik yaparım, çobanlık yaparım, getir götür yaparım. Ne iş olursa yaparım.

İhtiyar adam dükkândan bir tahta sandık aldı, ters yüzüne kapatarak yakınına koyup:

— Otur bakayım, dedi.

Ben oturdum. Bir iki kız, oyunlarını bırakmış bizi dinliyorlardı. İhtiyar adam:

— Oğlum, dedi. Kılığından senin köylü olduğunu anlıyorum. Burası koca şehir, yaşın küçük olduğu için burada rençberlik yapamazsın. Çobanlık da yok. Bir yere çırak olarak girersin ama, o da kolay değil. Sen nereden geldin?

— Hastahaneden, dedim. Babamı bilir misin, Cemal Efendi derler ona. Ben onunla geldim. Babamın dayısı Hasan Çavuş vardı çarşı içinde. Bize yazmıştı, İstanbul'a gelin, size çok iş bulurum, diye. Biz de toparlandık geldik ki, dayı sizlere ömür.

İhtiyar adam:

— Eeee, dedi. Sonra?

— Sonra iki gün bir kahvede yattık. Babam yolda üşütmüştü. Kahveci iyi bir adammış. Hasan Çavuş'u da tanırmış. Babamı hastahaneye yatırdı. Ben de vardım, beraber gittim. Kahveci ile bareber döndük, bana baban kolayına çıkamaz hastahaneden, dedi. Var sen bir yerde kendine iş bul, bir yere kapılan. Akşama kahveye gel, bana da haber verirsin, dedi.

İhtiyar:

— İş buldun mu? dedi.

— Ne gezer, dedim. Yapı yok, bahçe yok ki çalışayım. Kime sorsam bana kapıyı gösteriyor!

İhtiyar bir düşündü:

— Kahveye gitsene, dedi. Akşam oldu.

— Aradım, bulamadım, dedim. Uzak yerde olmalı. Ben buraları bilmem. Hastahaneye araba ile vardık. Yolda ayrıldık kahveciden.

— Kahve nerede? Hangi mahallede?

— Yeni geldik bu şehre. Ben kaybolurum diye çıkıp dolaşmadım.

— Hangi hastahaneye yattı baban?

— Koca, sarı boyalı bir yapı. Bahçe içinde.

— Oğlum hastahanenin adını sordum.

— Ben ne bilirim Dede!

— Okuman yazman yok mu senin?

— Var, ilkokulu bitirdim.

— Hastahanenin adını okumadın mı?

— Okumadım.

— Kahvenin adresini de bilmiyor musun?

— Bilsem sora sora giderdim Dede.

— Yapıların gölgesi yola yayılıyor, güneş ağır ağır çeki-

liyordu. İhtiyar adam kaşlarını çatarak:

— Şimdi ne olacak? dedi.

— Ne bileyim, dedim.

— Ne zaman çıktın hastahaneden?

— Sabahtan varmıştık oraya, çok durmadık, çıktık. Bu vakte dek dolaştım.

— Para var mıydı yanında?

— Bizde para ne arasın! Bir yol parasıyla çıktık yola. Buraya geldik ki dayı bizlere ömür.

İhtiyar adam, dükkânın kapısını çekti, bana el etti. Peşi sıra yürüdüm. Epey gittik, bayraklı bir binanın merdivenlerini çıktık. Bir emniyet memuru:

— Buyur Hacıbaba, dedi.

Bir odaya girdik. Emniyet memurlarının başı orada oturuyor. Hacıbaba dedikleri ihtiyar beni gösterdi:

— Babasını hastahaneye yatırmışlar. Buna da kendine kapı bul demişler. Sabahtan beri dolaşıyormuş. Ne hastahaneyi biliyor, ne de kaldıkları kahveyi. Aldım size getirdim. İbrahim Bey.

Komiser olduğunu anladığım adam:

— Ararlarsa biz senin dükkâna uğrarız, dedi. Birkaç gün yanında kalsın bari, burada nereye yatırayım?

Yeniden dükkâna döndük.

Çocuklar birer ikişer yoldan çekilmişlerdi. Hacıbaba tahta sandıkla iskemleyi içeriye aldı. Birkaç çuvalı ve fıçıyı geriye çekti. Boş bir torba alıp bana uzattı.

Dükkândan çıktık. Duvara dayalı olan kepenkleri takıp kilitledik. Yürümeye başladık. Bu yol bir mahalle çarşısıydı. Her hâlde büyük çarşılar uzakta olmalı ki sıra ile bir kasap, bir bakkal, bir berber, bir zerzevatçı dükkânı vardı. Daha ileride bir eczane ile bir fırın gördüm. Bir de gezici zerza-

vatçı vardı ki bir eşeğin kuyruğundan ensesine kadar küfe ve sepetler sıralamıştı. Yolun iki yanındaki apartman pencerilerine bakarak sesleniyor ve ağır ağır gidiyordu.

Hacıbaba'nın dükkânının kapısının üstünde büyük bir yazı ile Hacıbaba yazılıydı. Bunun altında Aktar Kadri yazısı vardı.

Kahvede, akşam ne yemişsem onunlaydım. Ne sabah yemek yemiştim, ne de öğleyin. İçim yanıyor, kazınıyordu. dizlerimde derman kalmamıştı.

Bakkaldan biraz pastırma, kaşar peyniri, bir paket tereyağı, fırından bir ekmek aldık. Epeyce gittik, bir sokağın sonunda artık kırlara karşı, tek katlı, bahçe içinde bir eve yöneldik. Bir köpekle bir kedi Hacıbaba'yı karşıladılar. Kedi iri bir hayvandı ve tekirdi. Köpek yaltaklanıyordu, ama kedi ile kavga etmiyordu.

Hacıbaba, eve dayalı olan bir kümesin kapısını kapattı. İçeriden bir tahta kutu aldı, bundan telin içindeki tavuklara avuç avuç yem serpti. Sonra içeriye girdik. Bir kapı açtı, orası genişçe bir mutfaktı. Torbayı oraya bıraktık.

Yerler tahta döşeli ve tertemizdi. Yalnız insan yürürken tahtalar gıcırdıyordu. Evde elektrik de varmış. İki odadan birinde bir sedir vardı. Bunun karşısına bir divan konmuştu. Her hâlde ihtiyar adam oraya yatıyordu ki, yorgan katlanmış, yastığın üstüne konmuştu.

Hacıbaba gibi ben de ayaklarımı çıkardım, bana ayakyolunu gösterdi:

— Orada su var, dedi. Elini bir güzel yıka, havlu da var orda.

Dediğini yaptım.

Hacıbaba torbadan peyniri pastırmayı çıkarttı. Keskin bir bıçakla ince ince dilmeye başladı, bana da:

— Şu masanın örtüsünü kaldır, dedi. İki tabakla iki çatal kaşık koy. İki de bardak. Dolapta su şisesi var. Onu da çı-

cart. Bir küçük sahan ver bana. Şimdi kibriti hazırla, şu düğmeyi çevir, tut kibriti, yandı mı? İyi, şimdi küçük sahanın içine yarım kaşık yağ koy. Getirdiğimiz yağdan. Şu sepetin içinde yumurtalar var. İki yumurta al, koy yanıma.

Dediklerini hemen yapıyordum. Dolaptan bir küçük tencere aldı, bunu da ateşin yanına koydu. Pastırmalar yağda pişerken ekmeği dildi, iki yumurtayı pastırmaların üstüne kırdı. Çatalla, pastırmaları aralayıp yumurtaların iyice pişmesini sağladıktan sonra sahanı masaya götürdü, ağzına kapağını kapattı. Küçük tencere çabucak ısındı.

Hacıbaba tabaklara bir kepçe ile çorba koydu.

— Haydi bakalım başla, dedi. Misafir umduğunu değil bulduğunu yer. Geleceğini önceden haber verseydin hazırlık yapardım.

O kadar açtım ki ekmeğe, çorbaya sarıldım. Hacıbaba:

— Oğlum sen bugün yemek yememişsin, dedi.

— Yemedimdi Dede, dedim.

— Nasıl, mercimek çorbasını beğendin mi?

— Çok güzel olmuş Dede. Sen mi pişirirsin?

Yemek yerken konuştuk:

— Başka kim pişirecek?

— Kimin, kimsen yok mu?

— Bir kızım var. O da kocada.

— Niye onun yanında durmazsın.

— Onun yanında dursaydım sen bu akşam bu pastırmalı yumurtayı yiyemezdin.

— Koca nine yok mu?

— O çok evvel öldü.

Pastırmalı yumurtanın çoğunu bana koymuştu. Ekmeğim bittikçe somundan, kesip yanına koydu. Sonra kalktı, dolaptan bir tabak üzüm aldı, masaya getirdi.

— Sıkıca karnını doyur, dedi. Yarın ne olacağı bilinmez. Yemek buldun mu ye, dayak buldun mu kaç. Bugün Allah bunları verdi. Yarın belki sen de aç ben de.

Yemek bitince bana kapları nasıl ve nerede yıkayacağımı gösterdi. Ben kapları yıkayıp kaldırırken o da kahvesini pişirdi. Sonra ışıkları söndürüp divanlı, sedirli odaya çekildik. İhtiyar adam bana yatacağım yeri gösterdi, ince bir ör-

Garip çocuk bulaşıkları yıkarken Hacıbaba kahvesini pişirdi.

tü ile bir yastık verdi.

O gün çok yorulmuş olmalıyım ki başımı yastığa koydum, sonra öksürüklerle uyandım. Bütün gece aralıksız uyumuşum, sabah olmuş.

Adam dışarıda geziniyordu. Acele ile kalktım, giyindim. Ayak yoluna varıp elimi, yüzümü yıkadım. Dede çay kaynatmış, ekmek dilmiş, masaya peynir, tereyağı koymuştu. Biz kahvaltı ederken dışarıda tavuklar bağırıyordu.

Kapı vuruldu. Hacıbaba kalkıp açtı, kapının çerçevesi içinde güzel bir kız gördüm. İçeriye baktı:

— Hacıbaba bu da kim? diye sordu.

— Misafir, dedi Hacıbaba.

— Akraban mı?

— Bende akraba kaldı mı Cemile. Garip bir çocuk işte. Babası hastahaneye yatmış, bu da barınmak için kapı aramış. Yağlı kapı olduğun sezmiş ki, dükkâna geldi. Sen yumurta almaya geldin, değil mi? Hani tavukların sesini duymasan geleceğin yok.

— Aaa, Hacıbaba hepimiz severiz seni.

— Peki öyle olsun.

Hacıbaba bahçeye çıkıp kümese girdi, beş altı tane yumurta alıp küçük bir sepete koydu, kıza uzattı:

— Al bakalım, sonra elin değerse sepeti kümesin telinin üstüne bırak. Haydi güle güle, babana selâm.

Kız gitti. Biz tekrar tavuklara yem verdik, su kabına su doldurduk, kediyi, köpeği doyurduk, kapıyı çektik. Ben yine torbayı aldım. Hacıbaba bahçeden bilmediğim birkaç bitkinin yapraklarından koparttı, torbaya koydu, yola çıktık.

Bu mahalle, dükkânın olduğu yere epeyce uzaktı. Biz oraya vardığımızda öteki dükkânlar açılmıştı. Kepenkleri

kaldırdık. Duvara dayadık. Kapıyı açtık. Hacıbaba besmele çekerek içeriye ayak attı. Dükkânın içindeki tezgâh dediği masanın ardına geçti. Bir duvar saatinin çıraklarını yerli yerine takarken bana:

— Şu testiyi çeşmeden doldur, dedi. Kırmayasın, dikkat et.

Çeşmeye gidip geldim. Yerlere biraz su serptirerek bana süpürttürdü. Dükkânın önünü de süpürdüm. Bu işler bittiği sırada kapıdan yaşlı bir adam girdi:

— Hayrola Kadri Efendi, dedi. Bu çocuk da kim?

— Garibin biri, dedi. Hacıbaba. Birkaç gün bende kalacak.

— Çok iyi, bana pelin getirdin mi?

— Unutmadım, sabahleyin kopardım senin için.

— Eline sağlık.

Torbanın içindeki gümüş renkli yapraklardan bir tutam ayırdı:

— Fazlasına gerek yok, dedi. Kalanını da yarın sabah haşlarsın, azı şifa, çoğu zehirdir.

— Bilirim, dedi adam.

Çıktı gitti. Bu yaprakların ne olduğunu sordum. Hacıbaba bana.

— İlâç, dedi.

Aradan yedi gün geçtiği hâlde beni arayan, soran olmadı. Ben de yol iz bilmiyordum. Bekliyordum. Bir defa karakola giderek komisere sorduk. Karakollara telefon edeceğini ve bekçi ile haber yollayacağını söyledi.

Ben dükkânda ayak işleri yapıyordum. İhtiyar adam tezgâh başında saat tamir ediyor, bir müşteri gelince bana nereden ne vereceğimi söylüyordu.

Bu içerlek ve uzun dükkânda adını yeni duyduğum bir

çok ot, koku, toz, su vardı. Çeşitli boyda iğne, renk renk tireler, nakış kokaları, yünler, şişler, tığlar, bu arada ıhlamur ve hatmi çiçeği, cilâ işlerinde kullanılan gomalak, karanfil, safran, çörek otu, kuş yemi, gül sirkesi, tarçın, zencefil, sakız, balmumu, çiriş, karanfil yağı, bademyağı, iki kavrulmuş, kişniş, bir kavanozun içinde sülük, nalın çivisi, tutkal, karbonat, lohusa şekeri vardı.

Bu yüzlerce eşyanın yerini Hacıbaba oturduğu yerden bana seslenerek söylüyor, ben de o kutuyu alıp kendisine veriyordum.

İlk günü garip bir şey oldu. Bir adam geldi dükkâna. Öfkeli ve kırmızı yüzlü bir adam. Burnundan soluyordu. Hacıbabaya:

— Bana bak, dedi. Ne kadar borcum var sana.

Hacıbaba işine bakıyordu. Başını kaldırmadan:

— Bana borcun yok, dedi.

— Ben kimsenin borç bağışlamasını istemem, anladın mı?

— Bir gün bana, sen benden yumurta paralarını biraz zor alırsın demedin mi?

— Kafamı kızdırdın, vermem, dedim.

— İyi ya, verme. Zorla alacak değilim ya.

— Kadri Efendi beni cin çıfıt etme. Babam yerindesin.

— Borcun yok bana. Çekil git sabah sabah.

— İki sene değil mi? Kızın hastalığı için iki sene günde iki yumurta verdin bize.

— İyi ya hesabını biliyorsun.

— Kaç para yumurta, dört lira mı şimdi?

— O zaman daha ucuzdu. Günlük yumurta iki liraydı.

— İki sene yedi yüz otuz gün yapar. İkişer liradan bin dört yüz altmış lira yapar, tamam mı?

— Hesapladın ya, tamamdır elbette.

— Buyur bin dört yüz almışı. Kusura bakma. Sağ ol.

— Sende sağol.

Adam gidince Hacıbaba arkasından:

— Kediyi al, uğrunu dene derler, dedi. Engin, senin ayağının uğurlu geldi, bak adam iki senedir vermediği borcunu getirip verdi. Daha benim nice alacağım var.

O gün ay başına rastlamıştı. İki kişi daha borcunu getirdi. Birisi bir memur, dışarıya atanmış, çoluk çocuk gidiyorlarmış. Allah'a ısmarladık demeye gelmiş, gelmişken borcunu da veriyor, öteki ikramiye almış, eli değmişken borcunu getirmiş.

Hacıbaba:

— Olur şey değil, diyordu. Bunlar hep senin ayağının bereketi be Engin.

— Ne bileyim Dede, dedim. Benim ayağımın bereketinden ne olacak.

— Öyle deme, ben kısmete inanırım. Misafir kısmeti ile gelir, derler. Sen akıllı bir çocuksun. Köylüyüm diyorsun ama her şeyi çabuk kavrıyorsun. Peki, anan yok mu senin?

— Anam geçen yıl ölmüştü dede. Ocağımız söndü. Amcamın yanında barınırdık. Buraya geldik ki para kazanalım. Hasan Çavuş dayım nalburdu. İşleri çok iyiydi. Kum, kireç, demir, çivi, kereste filân satardı. Çok tanıdığı vardı, babama iş bulacaktı. Ben de onun işinde çalışacaktım. Adam ölmüş, ortağı varmış. Davası görülüyormuş. Kaldık ortada.

Kadri Dede:

— Eh, dedi. Aç değilsin, açıkta değilsin. Elbette seni arayacaklar. Şimdi işimize bakalım.

Duvarda bir saat vardı. Her saat başında saatten bir kapak açılıyor, bir kuş çıkıp saat kaçsa o kadar "guguk gu-

guk" diyip içeriye çekiliyordu.

Hacıbaba'nın elinden çok iş geliyordu. Günde beş altı iş getiriyorlardı. Ütü, elektrik ocağı, gaz ocağı, duvar saati gibi. Bunları oturduğu yerde onarıyor, bir yandan da satış yapıyordu.

Hem de şakacı bir adamdı bu Hacıbaba. Bir kadın telaşla gelip küçük bir şişe nane suyu alıyor:

— Daha Kapalıçarşıya gideceğim, diyordu. Beş numara lâmba şişesiyle idare gazına fitil arıyacağım. Sık sık elektrik kesiliyor, ölümlü dünyada karanlıkta da oturulmaz ya.

Hacıbaba:

— İşine karışmam ama, oraya kadar gideceğine benden alsan olmaz mı? dedi.

— Ayol sende lâmba şişesi ne arar?

— Kıyıda köşede bulunur belki. Konu komşu arar diye öte beri bulunduruyorum dükkânda. Aktar dükkânında yumurta, maydanoz, limon ne arar. Ama var işte.

Hacıbaba lâmba şeşesini de, yuvarlak fitili de bulup verdi. Kadın yüzü gülerek gitti. Ben yeni yeni adlar duydukça şaşıyordum.

Gelişimin üçüncü günü pazara rastladı. en yakın bakkaldan ekmek ve kurufasulye aldık. bir de büyükçe topatan kavunu. Pazar günü kurufasulye pişirdik. Akşama da pirinç lâpası yaptık. Değme kadın bu kadar güzel yemek pişiremez.

Öğleye kadar bahçeyi ve kümesi temizledik. maydanoz ve nanelerin toprağını yumuşatıp suladık. Hacıbaba bir yığın nane topladı, bunları bir tencereye koydu. Tencerenin kapağını ters çevirip kapattı, tencereyi ateşe koydu. Ne olacak diye bakıyordum. Hacıbaba:

— Naneli su kaynar, tencerenin kapağına buğu çıkar. Kapaktan kayıp kâsenin içine damlar. Bu damlayan hâlis

nane suyudur. Mide ağrılarına çok iyi gelir. Çok ararlar bunu. Eczacı bile benden alır. Nane şekercileri de ister, ama onu yabani naneden yaparım. Bahçe nanesiyle başa mı çıkar.

Biz nane suyu hazırlarken Cemile abla geldi.

— Hacıbaba, dedi. Maydanozun parası yerine ben sana pirohu getirdim, anlaştık mı?

— Tamam, tamam, dedi Hacıbaba. Benim de canım istiyordu ama kim uğraşacak.

Kız:

— Benim de sıkıntılarım var, dedi. Bir kere annem astımlı. Buranın havası ona biraz iyi geliyor. Burada duman yok, fazla koku ve gürültü yok. Bir iki gün teyzemin evine gitsek annemin nöbetleri artıyor, kendimizi buraya dar atıyoruz.

— Eee, ne var gidecek? dedi Hacıbaba. Otursanız ya?

— Burası yazlık ev, dedi kız. Hem çarşı pazara uzak. Ben okula, babam işine gidip gelmek için zahmet çekiyoruz.

— Artık orasını siz bilirsiniz. Şurada, tahta sıraya biraz otur, dut silkeleyelim.

Hacıbaba beni ağaca çıkarttı, bahçe tertemizdi. İçeriden dut lekesi olmuş bir yaygıyı alıp yere yadılar. Ben hangi dalı silkeleyeceksem yaygıyı onun altına çektiler.

İki tepsi, iyice dutla doldu. Kırda oynayan çocukların birkaçı gelmiş, bahçeden yere dökülen dutları yiyorlardı. Birkaç tanesi de koşarak yakındaki apartmanlara gitmişlerdi. Biraz sonra ellerinde sepet veya tabaklarla kabaca oğlanlar hizmetçiler geldi. Hacıbaba içeriden büyükçe bir kâse getirmiş, delikli kepçe ile bu kâseye dut dolduruyor, bir yandan da söyleniyordu:

— Kâse ölçülüdür, inanmayan gidip tarttırır. Kâsesi beş kâğıt, işportada otuza satıyorlar. Ben dükkân kirası vermi-

yorum ama ağaç kirası veriyorum. Taze taze, temiz temiz. El değmemiş dutlar, haydi maşallah, param olsa da ben de alıp yesem.

Cemile ablayada bedava tarafından bir kâse dut verilmişti. Hacıbaba on iki kâse dut satmıştı. Etrafa dökülenleri çocuklar yiyorlardı:

Dut işi bittikten sonra Hacıbaba:

— Engin, dedi. Leğenin içine çamaşırlarını koy, bir güzel yıka. Burada sana göre giyecek yok. Hava güzel, sıcak yerinde, cekedini sırtına alır otursun. İpe ser yıkadıklarını, çabuk kurur. İnsan yola çıkarken iki kat çamaşır olsun almaz mı?

— Dede, dedim. Babam burada çok para kazanacaktı. Ben de bir yere, çıraklığa girecektim. Yanımıza çamaşır almadık, işler de ters gitti.

— Anladık, dedi Hacıbaba. Ne yapalım kısmet işte. Çamaşırdan sonra ocağın üstüne gaz tenekesini koy. Su ısınsın. Ayakyolundaki çinko döşeli yerde sen de yıkan, ben de.

Bu işlerle akşamı ettik. Yemekte Hacıbaba:

— Engin, dedi. Senin köy nerede?

— Afyon da, dedim. Tam yüz yirmi hane. Beş sınıflı okulu, elektriği de vardır.

— Böyle güzel köy bırakılır mı?

— Bizim malımız yoktu Dede. Babam rençberlikten usandı. Amcam kaynatası ölünce davara, tarlalara kondu. Biz onun yanında ırgat olduk. Babamın arına gitti.

— Babanın derdi nedir?

— Babam yollarda üşütmüş, sancısı vardı. Bir gece ateşlendi. Sabahadek kıvrandı durdu, sonra hastahaneye yatırdı kahveci.

Ertesi gün, yumurtaları Cemile ablaya verip hayvanları

yemledikten sonra yola çıkıp, bizim çarşıya vardık. Alış verişten aralık bulunca Hacıbaba ile konuştuk. Bana:

— Engin, dedi. Kahvecinin adını düşün bakayım.

— Çok düşündüm Dede, dedim. Çakıramadım.

— Nerede bu kahve?

— Ne bileyim.

— Yakınında büyük bir bina, çeşme, cami yok mu?

— Cami var Dede. Minareli bir cami var. Babamla Kahveci emmi cuma namazına vardılar. Ben dışarda durdum. Tüm millet camiye doldu. Orası da bir çarşı.

Babanı hastahaneye götürürken köprüden geçtiniz mi?

— Yok geçmedik.

— Cami köprüye yakın mı?

— Biraz ırakça. Köprüye yakın bir cami daha var. İki minaresi iki kavak boyu yüksek.

— Seninkilerin cuma namazına gittikleri caminin altında dükkânlar var mıydı.

— Vardı dede, ama çoğu kapalıydı.

— Rüstem Paşa camisi olacak.

— Tamam, iyi bildin, diye bağırdım. Kahveci Emmi babama "Benim camiye varalım" demişti de, babam sorunca "Orasını Rüstem adında bir büyük adam yaptırmış, benim de adım Rüstem, bundan ötürü müşteriler benimle alay eder. Senin cami" derler.

— Demek kahvecinin adı Rüstem.

— Tamam dede, tamam. Eyi hatırladım. Biz babamı yatırdık. Ayrılırken babam ağladı: "Engin sana emanet Rüstem Efendi" dedi. Beni de unutma burada"

Gözlerim dolmuştu. Hacıbaba:

— Telâş etme oğlum, dedi. Camiye varsak kahvecinin

dükkânını bulabilir misin?

— Bulurum dede. Çok yakınrı camiye. Kaldığımız akşam dolaşmaya çıkmıştık. Deniz kenarı yakındı.

— Bu pazar gidelim soruşturalım.

— Bana yol mu vereceksin dede?

Hacıbaba:

— Ne yolu be oğlum, dedi. Baban hastahanede. Seni emanet bıraktığı kahveci de sıkılmıştır. Hem ben seni yanıma almadım ki. Sen açıkta, sokakta kaldın, barındırdım seni.

— Dede, ben kahvecinin yanına nideyim? Beni koma orada.

— Hele kahveciyi bulalım da sonra düşünürüz.

Hacıbaba'ya alışmışım. İyi adamdı. Yiyeceği de boldu. Ona kapılanmak istiyordum. Bir iş söylediği zaman hemen yapıyordum. Müşteriler:

— Senin çırak ateş gibi maşallah, diyorlardı. Çabucak her şeyin yerini öğrenmiş.

— Evet, diyordu Hacıbaba. Ama duruculardan değil. Misafir bende. Zaten çıraklık işim yok.

Hacıbaba'nın yanına gelişimin on beşinci pazar günü erkence kalkarak hazırlandık, günlük işlerimizi yaptık. Karnımızı doyurduktan sonra ana caddeye çıkarak duraktan bir otobüse bindik, Eminönü dedikleri köprü başında indik.

Kadri Baba bir elinde bastonu, bir eli de benim elimde, kıyı kıyı gidip Rüstem Paşa Camisi'nin önüne vardık, ihtiyar:

— Haydi bakalım, dedi. Buraya kadar seni ben getirdim, şimdi de sen beni kahveye götür.

— Dede, sen gel benimle, dedim.

Bakına bakına yürüyordum. Dükkânlar kapalıydı. Yol iş günü olmadığı için tenhaydı. Kahveyi uzaktan gördüm. İçe-

Hacıbaba ile çocuk Rüstem Paşa Camii'nin önüne geldiler.

risi doluydu. Altlarına birer iskemle alan yolun kenarına çıkmıştı. Her hâlde sıcaktan kaçıyorlardı.

Kadri Efendiyle kahveye girdik. Rüstem Efendi ocaktaydı. Omuzuna bir peşkir atmış, boyuna çay, kahve yapıyordu. Koştum yanına. Beni görünce bağırdı:

— Oğlum sen nerelerdesin, aramadık yer bırakmadım?

— Rüstem Emmi, dedim. Sen beni saldın bu koca kentin

sokaklarına. Yol bilmem, iz bilmem, başıma gelmedik kalmadı. Allah razı olsun Kadri Baba beni yanına aldı. Bugün de seni aramaya çıktık. Babam nerede?

— Baban nerede olacak, hastahanede. Daha bir ay yatması gerekirmiş. Daha dün vardım yanına, sancıları geçmiş ama bir hayli zayıflamış. Seni sorup durur.

— Benim yerim iyi Rüstem Emmi.

— Sen bilmediğin şehirde kimin yanına girdin bakayım? Öyle her adama yanaşılır mı? Hırlısı var, hırsızı var!

Arkamdan Kadri Efendi:

— Ağzını topla, toplarım ağzını, dedi.

Rüstem Efendi doğrulup:

— Kim o kabadayı? dedi.

Hacıbaba ileri geldi:

— Ben, dedi.

Rüstem Efendi:

— Hoşgeldin beybaba, dedi. Hele şöyle geç otur. Ne bileyim senin olduğunu.

Hacıbaba:

— Bu şehirde hırlı da var, hırsız da diyorsun. Elin cahil çocuğunu ne diye salarsın yollara. "Var kendine kapı bul" diye, dedi.

Rüstem Efendi:

— Ne bileyim, dedi. Kahveyi bulur, gelir dedimdi.

— Bu şehirde insan aklını da yitirir oğlum.

Bir müşteri:

— Çeneyi bırak da kahvemi yap Rüstem, dedi.

Kadri baba bu adama döndü:

— Hişt, dedi. Çene yarışı yapmıyoruz, senin kahven mi acele, yoksa bu sokakta kalmış oğlanın işi mi?

Rüstem Efendi hemen müşterisinin önüne kahveyi bıraktı ve Kadri baba ile bana oturacak yer gösterdi. Üstüne beyaz taş konmuş bir masanın iki yanına oturduk. Ocağa yakındık. Rüstem Efendi hem kahve, çay yapıp çırağa veriyor, hem de bizimle konuşuyordu.

Rüstem dayı ile Hacıbaba bir zaman konuştular. Babam daha yatacakmış. Rüstem Efendi benim için:

— Efendi baba, dedi. Babası taburcu oluncaya dek istersen Engin sende kalsın. Benim yanımda sefil olur. Bakamam. Şuradan birkaç kat çamaşır alayım, sonra babasıyla hesaplaşırız.

Bana da sordular, Hacıbaba ile kalmak istedim. Gitti bana iki giyim çamaşırla iki çift çorap, bir yüz havlusu, iki de mendil aldı. Bunları paket yaptık. Bana bir gazoz açtı. Hacıbabaya da bir kahve daha pişirdi. Dükkânın ve evin adresini alıp babam hastahaneden çıkınca bizi arıyacağını ve gelip alacağını söyledi. Akşama doğru oradan ayrıldık. Ben Rüstem Efendinin elini öptüm ve babama selâm yolladım.

Rüstem Efendi elli yaşında vardı. Bizim köye yakın bir köydenmiş. Çok sene önce gelmiş İstanbul'a, bu tuttuğu kahvede yamaklık yapmış. Sonra kahvecinin kızıyla evlenmiş.

Dönüşte yolları bellemeye çalışıyordum. Minibüs dedikleri küçük otobüslerden birine binerek bizim mahallenin yakınlarına kadar geldik. Rüstem Efendi ile kalmadığım için seviniyordum.

Eve girip akşam yemeğini hazırladık.

Cemile abla bir tabak patlıcan kızartması getirmiş, üstüne yoğurt dökmüştü. Ben bu kızartmayı yedim, Hacıbaba:

— Ben tadına baktım ya, yeter, dedi. Sen ye. Hepsini bitirmesen de zarar etmez. İki üç gün dayanır bu mübarek şey.

Ertesi gün dut sepetini ben taşıdım. Çarşıya geldik. Dut-

lar çabucak satıldı. Pazartesi günleri iş çok oluyordu. Hacıbaba dükkânda her şeyi bulundurmak istiyordu. Kapıdan bir yabancı başını uzatıp:

— Bey baba, buralarda kuş yemi bulunur mu?

Dediği zaman Hacıbaba.

— Bir bakayım, diyordu.

Birisi çivit, birisi soda, kimisi kimyon, kimi de köfte için baharat istiyordu.

Bütün bunlardan ufak ufak paralar geliyor, ama tezgâhın altındaki çekmece bozuk para ile doluyordu. Hacıbaba'nın en çok kazancı, ufak tefek tamirinden geliyordu. Yanında birçok araç vardı. Mengene, eğeler, testereler, çeşitli pensler. Hele bir hırdavat kutusu vardı ki, hemen her boyda vida, somun ve küçük parçalar bulunuyordu. Hacıbaba'ya:

— Şuna bir vida uydurabilir misin? dedikleri zaman, alıp bakıyor, akşama doğru uğramasını söylüyor ve hırdavat kutusundan arıyordu.

Kendisine niye Hacıbaba dediklerini sordum.

— Ha, dedi. Burada benim babam Hacı Hüseyin Efendi çalışırdı. Ona Hacıbaba derlerdi. O öldükten sonra dükkân gibi hacılık da bana miras kaldı. Aslında ben Kâbe'ye gitmedim, ama babam sahiden Hacı olmuştu.

Bazen öğle sıcaklarında dükkânın önündeki ağaçlıklı yol tenhalaşıyordu. Akşam üstleri apartmanlardaki kızlar birer ikişer yola dökülüyor, hemen her akşam kapının önüne sıralanıp o:

— Hacıbaba dum dum, tekerlemesini söylüyorlardı.

Çocuklar bunu iki kavrulmuş almak için yapıyorlardı. Hacıbaba çocukları çok seviyordu. İş olmadığı zaman alçak iskemlesini dükkânın önüne çıkarıp orada oturarak oyunlarını seyrediyordu.

Ara sıra çocuklar kavga ediyordu. Hacıbaba gürültülere çıkıyor, kaşlarını çatarak:

— Yeter, kesin kavgayı, diyordu. Güzel güzel, kardeş kardeş oynamak varken, kavga da ne oluyormuş?

Hemen her defasında çocuklar kavgayı bırakıyordu. İhtiyar adam kavgacıları yanına çağırıyordu. Hele gelmesinler. Öteki çocuklar Hacıbaba'nın yanına gitmeyeni ite kaka götürüyorlardı. İhtiyar adam onları barıştırıyor ve:

— Haydi şimdi gidin, oynayın, diyordu.

Kızlar yaya kaldırımların üzerine çizgiler çekerek seksek oynuyorlardı. Bu oyun çok eğlenceli oluyordu. Çünkü bazen Hacıbaba da dışarı çıkıp taşlardan birini atarak bir ayağının üzerinde sekiyor, kızlar onun oynamasına kahkahalarla gülüyordu. Bazen de ip çeviriyor ve çocukların atlamalarına yardım ediyordu.

İhtiyar adam daha konuşmasını bilmeyen bir küçük kızın oğlanın yanına gelerek dizlerine tutunup yüzüne bakarak "Dede" diye seslenmesine seviniyordu.

İhtiyar adam, her gün, akşam üstü bir saat olsun dükkânın önünde oturuyor, çocukları seyrediyor, gelen olursa bana:

— Bak oğlum ne istiyorlar? diyordu.

Akşam olup da güneş kızarmaya başladı mı biz de dükkânı kapatıyor, alacağımızı alıyor, komşu dükkân sahiplerine Allah'a ısmarladık diyip yola koyuluyorduk.

Hacıbaba'nın kazancı yerindeydi. Sonra baktığı, beslediği kimse yoktu. Bir akşam neden bu kadar uzakta bir yerde oturduğunu sordum. Bana:

— Haklısın, dedi. Babam ev sahibi olamamıştı. Ben de epeyce kirada oturdum bu yakınlarda. Sonra bundan on beş yıl kadar önce o mahallenin kenarındaki evi aldım. O dut ağacını, incir ve erik ağaçlarını ben diktim. Kışın gidip

gelmesi biraz güç oluyor ama yazın da sefasına doyulmaz.

Adamcağız, akşam yemeğini yer yemez uyuklamaya başlıyordu. Yaşını bilmiyorum ama altmış sene sigara içtikten sonra hastalanmış, sigarayı bırakmış.

Kendi işini kendisi gördüğü için hemen her ev işinden anlıyor, yemek pişirmesini iyi biliyordu.

Hacıbaba'nın kedisi on yaşındaymış. Biz her akşam dönerken onu yol üstündeki bir duvarın üstüne çıkarak bizi beklerken görüyoruz. Hacıbaba bunu bana işaret edip:

— Eee, oğlum, diyordu. Çoluk yok, çocuk yok. Bir kızım vardı, o da kendi hayatına daldı. Dükkânda çalışıyor, diye benimle dargın. Ben bu yaştan sonra damat ekmeği mi yiyeceğim? İşte beni bekleyen şu yabani kedi var. Ona da şükür.

Biz eve doğru giderken kedi önümüzden yürüyor, yaklaşınca kapının üstünden atlayıp içeriye giriyordu.

Orta okula gideceğim sıradaydı? Kahveci Rüstem Efendi bir pazar günü Hacıbaba'nın evine geldi. Bahçedeki tahta sıraya oturdu. Ben ikisine de kahve pişirip götürdüm.

Rüstem Efendi beni yanına oturtarak Kadri Efendi ile konuştu:

— Cemal Efendi benim oğlum sayılır. Dayısıyla aramızdan su sızmazdı: Rahmetli Hasan Çavuş iyi adamdı. Onunla sık sık buluşurduk. Şimdi Cemal hastahaneden çıktı, kahvenin üstünde yatıyor. Önümüz kış buralarda olamaz. İlle beni köye yolla, diyor. Yalnız gidemez. Engin'i istiyor.

Hacıbaba:

— Hastalığı nasıl oldu? diye sordu.

Rüstem Efendi:

— Belki köyün havası iyi gelir de toparlanır, dedi. Şimdi çok hâlsiz. İlle köyüm der tutturur.

Hacıbaba:

— Köyde barınamamış gelmiş, dedi. Şimdi çalışacak gücü de olmayınca ne yapacak köyde?

— Orada ağabeysi var. Ne de olsa kerdeştir.

— Paraları pulları yok, nasıl gidecekler?

— Yol paralarını ben vereceğim.

Hacıbaba:

— Eh, ne yapalım? dedi? Madem ki köye gidecekler, gitsinler.

Rüstem Efendi bana bohçamı toplamamamı söyledi, eve girdim. Hacıbaba'dan ayrılacağım için ağlıyordum, ama babamı görmek için de hevesleniyordum. Arkamdan eve giren Kadri Efendi bana biraz para verdi ve:

— Bunları bir yerine sakla, dedi. İnsan hâli bu, lâzım olur. Hem bir aksilik çıkar da gitmezsen bana gel. Dükkânı da biliyorsun, evi de.

Çamaşırlarımı, Hacıbaba'nın bana aldığı havluyu, çorapları bir çıkın yapıp düğümledim. Hacıbaba'nın elini öptüm. O da başımı okşadı ve Rüstem Efendiye:

— Bu akıllı bir çocuk, dedi. Okutsalar çok iyi ederler.

Cemile ablaya selâm bırakıp Hacıbaba'nın elini öperek evden ayrıldım. Adamcağız bahçe kapısında arkamızdan bakıyor, elini sallıyordu.

Hacıbaba beni okula yazdırmak için orta okula kadar gidip konuşmuştu. Okula gidecek, okulları çıkınca dükkâna gidecektim, sonra beraber eve dönecektik.

Bir minibüse binerek Eminönü'nde indik. Yürüyerek kahveye gittik. Kahve açıktı ve çırak çalışıyordu.

Babamı aradım, babam görünürde yoktu. Belki kahvenin üstündeki odada, olduğunu zannederek kahve ocağının merdivenlerine doğru yürüdüğüm zaman Rüstem Efen-

li seslendi:

— Nereye gidiyorsun?

— Babama bakacağım, dedim. Yukarıda mı?

— Baban daha hastahaneden gelmedi, dedi. Yukarıya ohçanı bırak da aşağıya gel, bana biraz yardım et.

Şaşırdım, ama yapacak başka iş yoktu. Bohçamı bırakım. Cekedimi bir çiviye astım. Rüstem Efendi çırağın beline bağlı olan önlüğü isteyip benim belime bağladı. Elime le askıyı verdi:

— Kahve, çay götürürken sağa sola çarpma, dedi. Haydi akalım, iş başına.

İşte ben böylece Hacıbaba'nın yanından ayrılmış ve Rüsem Efendinin kahvesinde kahveci çıraklığı yapmaya başlanıştım.

Kahve götürüp kahve ocağına döndüğüm zaman sorlum:

— Babam niye gelmedi?

Kahve kabartan Rüstem Efendi:

— Biraz daha yatması gerekiyormuş, dedi. O gelinceye adar sen bana çıraklık edeceksin.

Ses çıkartmadım. Ona hak verdim. Ben gelince çırak çeilip gitmişti. Öğle vakti oldu, yemek yiyenler dönüp kahelerini içtiler. İkindiye doğru kahve tenhalaşınca Rüstem fendi masalardan birine oturarak yemek tasını çıkarttı, biaz da ekmek koydu ortaya. Yemeğini yedi, sonra bana:

— Otur. Kalanını da sen ye, dedi. Elini çabuk tut.

Yemek kabının içinde bir iki kaşık fasulye kalmıştı. Soğunuş ve yağları donmuş olan bu yemeğe elimi sürmedim. kmekten biraz yedim. Rüstem Efendi bana seslendi:

— Niye yemedin?

— Aç değilim, dedim. Yiyesim yok.

— Rafa koy akşama yersin, dedi.

Er geç babam geleceği için ses çıkartmadım. Aradan iki gün geçti. Sabahtan akşama kadar kahve, çay taşıyor, müşteri bir şey ısmarlamadığı zaman fincan ve bardakları yıkıyordum.

Rüstem Efendi akşam, geç vakit müşteriler çekilince kahvenin kapısını dışarıdan kilitliyor, beni içeride bırakıyordu. Kahve ocağının üstünde tavanı basık bir oda vardı. Merdiven boşluğundan çıkan kokulu ve isli bir hava bu odaya doluyordu. Işık alacak penceresi yoktu. İnsan orada bir saat bile duramıyordu. Akşam olunca müşteri azalıyor ve sigara ve ocağın kokusu biraz siniyordu. Ayrıca yatak yoktu. Benden evvelki çıraktan kalan bir iki yırtık ve kirli çuval vardı, bunların üstünde yatıyordum.

İlk günler, şaşkınlık ve yeni işe alışma telâşı içinde geçti. Sonra bir müşterinin verdiği bahşişle kendime ekmekle peynir almaya gittiğim sırada benden önce Rüstem Efendi ile çalışan çırağa rastladım. Yaşça benden büyüktü. Kaşlarını çatarak benimle konuştu:

— Ekmeğimi elimden almaya geldin? Sana da yaramaz bu iş.

— Ben babamla köye gitmek için geldim. Çıraklığa değil.

— O, Rüstem denilen herif senin gibi bedava çırağı bırakır mı? Köye gitmeyi aklından çıkart. Senin baban ölmüş.

— Ölmüş mü? Ne biliyorsun?

— Bana kendisi söyledi, babası öldü, köyde bakacak kimsesi yok ben burada barındıracağım, dedi bana.

— Doğru mu söylüyorsun?

— İster inan ister inanma.

Çırak savuşup gitti. Alacaklarımı unutarak kahveye döndüm. Rüstem Efendi karşıma dikilip:

— İş vakti nereye savuşuyorsun? dedi.

Bana bir de tokat vurdu. Babamın ölümüne mi yanayım, yanağımın şişip ağrıdığına mı yanayım. Çöktüm bir kahve iskemlesine, başladım ağlamaya. Kahvedekiler hâlime acımış olmalı ki birisi Rüstem Efendiye çattı:

— Ne alıp veremiyorsun bu oğlanla? Sabahtan beri göz açtırdığın yok. Onun ki de can be.

Rüstem Efendi:

— Ben onu yetiştirip adam edeceğim, dedi.

Adam daha çok kızdı:

— Önce sen adam ol. Bir kahve içeriz iki yazarsın. Şekerini azalta azalta bizi sade kahveye alıştırdın, ama parası haftada bir yükseliyor.

Ben burnumu çeke çeke:

— Babam ölmüş, benden bunu saklıyorsun, ben kahveci olamam, ben okula gideceğim, dedim.

Rüstem Efendi gözlerini açıp:

— Nenle okula gideceksin be? diye bağırdı. Anan mı var, baban mı var? Kim okutacak seni?

— Hacıbaba, dedim.

Rüstem Efendi duraladı, sonra:

— O bunak ihtiyar mı? dedi. Onun kendisine bakacak hâli yok.

— O bana bakıyordu. Beni aldın getirdin buraya. Geldim geleli senin artıklarını yemekten usandım. Ben gideceğim.

— Nereye gidecekmişsin?

— Nereye olursa.

— Git de serseri ol.

— Kaderimde varsa olurum.

— Aç kalır köpek gibi gelirsin kahvenin kapısına.

— Zaten açım. Hacıbaba bana on lira vermişti. Başın sıkışırsa harcarsın diye. Onu da almışsın cebimden.

— Şimdi senin ağzını burnunu dağıtırım.

— Yaparsın, yüzüm şişti zaten, senden iyilik beklemiyorum ben.

Canıma yetmiş olamlı ki dövüşmeye hazırdım. Rüstem Efendi kanlı canlı, ağır gövdeli bir adamdı ama içi boş bir küfeye benziyordu.

Bir öğle vaktiydi. Sigorta memurları beni kaçak çalıştırdığını görmüşlerdi. Rüstem Efendi kendisine yazılan tutanağı imzalamak zorunda kaldı, kızgınlığından bana da:

— Defol, git, dedi.

Ben önlüğü çıkartıp masalardan birinin üzerine attım. Kapıdan çıkarken her zaman kahve içmek için, günde iki defa, gelen terzi Ali Efendi:

— Dışarıda beni bekle Engin, dedi.

Biraz sonra geldi, beni yakındaki dükkânına götürdü. Orada yalnız çalışıyor, pantolon dikiyor, eski elbiseleri ters yüz ediyordu.

— Oğlum, dedi, sana üç övün yiyecek veririm. Günde de on kâğıt, bak istersen benimle çalış.

Hemen gidecek yerim yoktu. Oracıkta, dükkâna girer girmez işe başladım. Bana bir cekedin dikişlerini sökmemi söyledi. Kumaşı zedelemeden bu işi yapacaktım. Çok dikkatli davranmak gerekiyordu. İhtiyar adam pek iyi göremiyor, çok kalın camlı bir gözlük kullandığı hâlde iğneye iplik geçiremiyordu.

Daha ilk işimde bir olayla karşılaştım. Ters yüz edilecek cekedin astarını sökerken cekedin eteğinde bir yüzük buldum? Her hâlde cekedin cebindeki delikten kayan yüzük eteğe kadar inmişti. Bunu hemen Ali Efendiye gösterdim. Burnunun ucuna kadar yaklaştırdığı yüzüğe baktı ve:

— Bu nikâh halkası, dedi. Peki sen bunu niye bana veriyorsun da götürüp satmıyorsun?

— Usta, dedim. Bunun sahibi var elbette.

— Adam sende, dedi Ali Efendi. Aptal herif arasaydı. Hem şimdi altın çok pahalı. Sen bu yüzüğü al, sarraflardan birine götür. Babamın yüzüğü, başımız sıkıldı da satmak istiyorum, de. Ne verirse cebine atarsın.

— Sahi mi söylüyorsun usta?

Bana uzattığı yüzüğe korkarak bakıyordum.

— Elbette sahi, dedi? Sen bir garip oğlansın. Anan ölmüş, baban ölmüş, gurbete düşmüşsün. Yüzüğü sen buldun, senin hakkın, hiç korkma.

Bir iki düşündüm ve hemen:

— Usta, dedim. Ben yapamam bunu, bile bile hırsızlık olur. Cekedin kimin olduğunu sen biliyorsun, iyisi mi sahibine verelim.

Ali Efendi gözlüklerini düzeltirken:

— Aferin oğlum, dedi. Ben seni denedim. Senin ahlâkın daha bozulmamış. Aman dikkat et, sakın şeytana uyma.

Dükkânda, dikiş masasının üstünde iki gece yatmıştım. Adamcağız bana bir ahçı dükkânı göstermişti. Orada köfte, piyaz, haşlanmış yumurta ve ekmek vardı. Kendisi evinden getirdiği perhiz yemeklerini yiyordu.

Üçüncü gün beni kasap İlyas Efendiye yolladı, cekedinin provasını yapacaktı. İlyas Efendi gelince hemen ona yüzüğü verdi ve:

— Bunu Engin cekedin astarında bulmuş dedi? Bana verdi, ben de götür sat, parasını ye, dedim. Kabul etmedi.

Kasap İlyas Efendi yüzüğe baktıktan sonra:

— Sağ ol yavrum, dedi. Bu yüzüğü nerede kaybettiğimi bir türlü bulamadım. Bir aralık zayıflamıştım yüzük parma-

ğımdan cebime kaymış, oradan da astara kaçmış olacak. Ölen karımın hatırasını taşıyan bu yüzüğün bende değeri çok büyüktür.

Çıkartıp bana bir elli lira verdi. "İstemem" dedim, ama dinlemedi. İlyas Efendi de zorladı:

— Al oğlum, dedi. Doğruluk herkesin vazifesidir, karşılık beklenmez ama kimsesiz bir çocuğa yardım da insanların vazifesidir.

Parayı cebime koydum, o günden sonra daha hızlı ve dikkatli çalışmaya başladım. Dikişleri söküyor, temizliyor, sonra cekedin parçalarını ütülüyordum. Ali Efendi de benden memnundu. Pantolonluk kumaş getirenlerin ölçüsünü alırken bana sesleniyordu:

— Bel şu kadar, basen bu kadar, paça katlama olmayacak. Genişlik yirmi dört. Pazartesi vereceğiz.

Ali Efendinin eli dikişe alışıktı. Sekiz yaşından beri bu işte çalışırmış. Büyük bir terzihanesi varmış ama artık eskisi kadar gözleri görmediği, çalışma gücü azaldığı için, vakit geçireyim diye bu işi sürdürüyormuş.

Rüstem Efendi beni yanına almak için uğraştı ama ben gitmedim. Ali Efendinin eşi de ihtiyardı. Aynı binanın üstündeki iki odada oturuyorlardı. Adamcağız büyük terzihanesini satmış, altında dükkânı olan bu küçük evi almıştı. Sabahleyin uzak bir yere gider gibi evden çıkıyor ve ancak akşam dükkânını kapadıktan sonra dönüyordu.

Evleri pek dardı ama bana yine de aralık bir yerde yatacağım yeri göstermişlerdi. Ev çarşı içinde olduğundan alış verişlerini de bana yaptırıyorlardı. Biz aşağıda çalışırken üstümüzdeki odanın döşemesine güm güm vurulunca ben dükkândan çıkıp evin kapısından içeriye giriyor ve kadına ne istediğini soruyordum. Emine Hanım yemek için aldıklarından birini unutmuş, ya da yeniden bir şey gerekmiş olduğunu söyler, ben gider alır ve dönüp işime devam ederdim.

Annem öldükten sonra köyde yemek hazırlamak için babama yardım etmiş, ev işlerini biraz öğrenmiştim. Kapları hep yıkar, kaldırır, sofrayı hazırlardım.

Şimdi terzilerin evinde bu işleri de yavaş yavaş ben yapıyordum. Öğle vakitleri artık dışarıdan yemek almıyor, ya da getirmiyorduk. Usta ile yukarıya çıkıyorduk. Emine Hanım:

— Engin, canın bir yemek istiyorsa söyle, diyordu. Biz usta ile her şey yiyemiyoruz. Zaten ben üşeniyorum. Gelsin çorba, gitsin çorba.

Hacıbaba'dan ayrıldıktan sonra ilk defa bu terzilerin evinde karnım doymuştu. Fazla olarak:

— Sen gençsin, daha ye, diyorlardı.

Pazar günleri ev işleriyle biraz uğraştıktan sonra çıkıp geziyordum. Ama çok uzaklara gidemiyordum. Yavaş yavaş bu koca şehri öğrenmem gerekiyordu. Her pazar, yemekten sonra sinemaya gidiyordum. Bir zaman hastahanenin olduğu yeri ve kahveyi nasıl bulamamışsam şimdi de Hacıbaba'nın oturduğu o kenar mahalledeki ev ve dükkânının yerini bilemiyorum.

Bunun için biraz doğrulup kollarımı oynatıyor veya kalkıp geziniyordum. Ali Efendi beni sıkmıyordu. Hattâ o bana seslenir:

— Engin bir aralık çık bak, yukarıda teyzen ne yapıyor? derdi.

Ben çalışırken Ali Efendinin yemek üstüne uyuduğu çok oluyordu. Ben elbise söküp ütülemekten başka ilik açmasını, düğme dikmesini, parçaları teyellemesini de öğrenmiştim.

Üç ay içinde biriktirdiğim para ile bir ayakkabı ile pantolonluk bir kumaş alabildim. Ali Efendi bu pantolonu bana dikti ve kendi kesesinden aldığı kumaşla kalın bir palto dikti. Havalar soğuduğu için bu paltonun gerektiğini hemen anladım.

Kasım ayında yağmurlar başladı. Ben de gezmeyi bıraktım, artık bir pencere önünde oturarak denizi ve caddeyi seyretmekten başka bir şey yapamıyor, dışarıya çıkamıyordum.

Her gün oturup elbise sökmekten biraz sırtım ağrıyordu.

Engin bir terzinin yanında çalışıyor ve her gün elbise sökmekten yoruluyordu.

Bana çok yardımı dokunan Ali Efendiye okumak istediğimi söyliyemiyor, utanıyordum. Doğrusu onun yanında köyde bile bulamadığım rahatı bulmuştum. Bir de beni okula yolla diyemezdim. Ama bazen kitap satan dükkânların bulunduğu yola kadar gidiyor, orta okul kitapları alıyordum.

Evde, aralı gibi bir yerde bir divanda yatıyordum. Başucumdaki dolaba kitaplarımı koyuyordum. Bir gün usta bana:

— Engin, dedi. Sen kitaba meraklısın sanırım.

— Evet, dedim.

— İyice okuyabiliyormusun bari?

— Ben ilkokulu bitirdim Ali Usta.

İhtiyar adam yüzüme bakıyordu. Sırası gelmişken söyleyiverdim:

— Hacıbaba'nın yanında kalsaydım beni orta okula yazdıracaktı. Hattâ Müdürle konuşmuştu. Ama Rüstem Efendi köye gidecek diye beni aldı.

— Demek orta okula gidecektin ha?

Ali Usta biraz sonra:

— Daha önce söyleseydin ya, dedi. Ben de yollardım seni. Baktım ki okuyor, haylazlık etmiyorsun, okuturdum. Ama söktüremezsen alırdım okuldan. Her ne ise, bu sene geçti artık. Ömrüm varsa bir daha seneye düşünürüz.

— Sağ ol ustacığım.

Bir daha bu okul lâfını etmedik, ama ben yine kitap alıyordum. Bu kapılandığım ev de çok garipti. Bina epeyce büyüktü. Tamam altı kat. Her katta üç daire vardı. Bizim çalıştığımız dükkânın altında kalorifer dairesi bulunuyordu. Bu yüzden kışın orada ateş yakmaya gerek kalmıyordu. Ali Efendi üstteki iki oda ile küçük mutfağı ve ayakyolunu, sonra da dükkân yapmak için bu odayı almış. Eskiden içeri-

den, binaya girilen bir kapısı varmış. Şimdi biz çalışırken, duvarın arkasından çocuk ağlamaları ve bazen de ninni sesleri duyuyorduk. Ali Usta:

— Sevim yine huysuzluk ediyor, diyordu.

Ali Usta bir cekedi veya pantolunu ters yüz ettikten sonra kaba dikişini yapıyor ve bu dikişin üstünden makinesini bana çektiriyordu. Bu makine ayakla çalıştırılıyordu. Ben makinede çalışmasını çok seviyordum. Prova yaparken usta beni yanında ister, bana prova yapmaktan başka bir kumaşın yırttığının nasıl örüleceğini de anlatırdı. Onun terzilikten başka örücülüğü de vardı. Ama gözleri iyi görmediği için bu işi artık yapmıyor, zaten oturduğu yerde uyukluyordu.

Sabahleyin, kahvaltıdan sonra aşağıya indiğimiz zaman Ali Usta Besmele çekerek kapıyı açıyor ve köşesine oturunca:

— Ya kısmet, diyordu. Bakalım bugün ne iş gelecek?

Eh. İnsan bir dükkân sahibi oldu mu onun işsiz kalması pek görülür şeylerden değildir. İkimiz çalışarak günde iki pantolon veya bir ceket dikiyorduk.

Bir giydiğini bir daha giymeyen zengin insanlar olduğu gibi, rengi ağarmış elbiselerini ters yüz ettirenler de bulunuyordu. Hattâ bazen bize satılmak için de giyilmiş elbise getiriyorlardı. Sonra da eskici dükkânlarından gelenler satılık bir şey olup olmadığını soruyorlardı. Bir adam az kullanılmış bir elbise getiriyor:

— Usta, bana şu takım elbiseyi satıver. Beş yüz isterim, fazlaya satarsan fazlası senindir, diyordu.

Kumaşlar pahaya çıktığı, elbiseler ateş pahasına satıldığı için Ali Usta piyasayı iyi biliyor ve ona göre satıyordu. Elbisesini bırakan yabancı ise ona istediği parayı veriyor, kendisi artanı alıyor, ama bildik bir adamsa, kaça sattıysa o parayı veriyor, adam da:

— Şu da senin hakkın, deyip bir para bırakıyordu.

Haftada bu işler bir iki oluyordu. Ali Usta:

— Haydi bereket versin, derdi. Bizim pirimiz İdris Aleyhisselâmdır.

Bir gün bana anlattı:

— Engin, her işin bir piri vardır. Yani o işi ilk yapan adam. Terzilerin piri de Âdem Aleyhisselâmın oğlu İdris Peygamberdir. Sen ilâhi bilir misin?

— Bilmem usta!

— "Şol cennetin ırmakları" diye bir ilâhi vardır. Çok eski din şâirlerinden biri yazmış bunu. İşte onda bir İdris Peygamber de vardır. Dinle bak. Bu ilâhinin bir parçası söyle:

Cennet bağının gülleri.

Kokar Allah deyu deyu

İdris Nebi Hulle biçer

Gezer Allah deyu deyu

Ali Usta, bu ilâhi parçasını makamla okuyordu. Gülecek oldum, sonra belki günahtır diye sustum ve dinledim. Adamcağız içini çekerek:

— İşte böyle, dedi. Bu İdris Peygamber bizim terzilerin piridir.

— Hulle ne demek? diye sordum.

— Cennette giyilen gömlek, dedi Ali Usta.

Bu arada bir gün Ali Usta bana sordu:

— Oğlum, sen babanın öldüğünden emin misin?

Şaşırdım. Usta:

— Bana bak, dedi. Bu Rüstem denilen kahveci kendi çıkarı için anasını bile öldürür. O bedava çalıştıracak bir çırak buldu, gelip seni köye yollayacağım diye aldı, kendi çırağını da savdı. Ben onun ne mal olduğunu bilirim.

Ben düşünmeye daldım. Babamın öldüğüne inanmıştım. Hattâ kendi başına geçinemiyen bu adamın bana yararlı olacağını da ummuyordum. Ama o benim babamdı.

— Ne yapalım Ustacığım? dedim.

— Bana bak oğlum, dedi Ali Usta. Köye bir mektup yazıp muhtardan babanın sağ olup olmadığını soralım.

— Muhtar ne bilir? dedim.

— Bilir, dedi Ali Usta. Hastahanede ölmüşse köyüne bildirmişlerdir. Kütükte ölmüş olarak gösterirler.

— Amcama yazsak olmaz mı?

— Daha iyi. Ona yaz da babanın köyde olup olmadığını sor.

Kasabanın köyün adını biliyordum. Hemen Amcam Veysel Efendiye bir mektup yazdım.

Mektubu Ali Ustaya okudum. Bana:

— İyi toparlamışsın, dedi. Ben de yazsam bu kadar yazardım. Mektubu postaya at da artık işimize bakalım.

Kış günü kasabaya varmak güç olur. Köyün mektupları birikir, postaya uğrayan alıp getirirdi. Kış aylarında bulunduğumuz için kar daha kalkamamış olmalı. En azından bir kaç hafta sonra mektubum köye varacak.

Babam, amcamın yanında ırgat gibi çalıştığı kadar şöyle doyasıya bir yemek yediğimizi bilmem. Çocuğu olmadığı için yaşlı ve dul olarak amcama varmış olan yengem de beni kıskanırdı. Onun da malları taşıyor, anbarları ürün almıyordu artık. Yayıktan yağ çektirirler, ayranını buzağılara içirir, yine de bize vermezlerdi. Amcam da karısına uyup gidiyordu.

Biz dededen kalma evde kalırdık. Babam bütün gece inlerdi. Ertesi gün kalkamıyacak kadar yorgun olan adam, sabah oldu mu davranıyordu. Ben:

— Baba, gayri işe varma, derdim de bana:

— Varmıyayım da ne yiyeceğiz? derdi.

O yıl yaza karşı, okulun son sınıfındaydım. Vardan yoktan babam beni okutmak istemişti:

— Paramız yok, tarlamız yok, davarımız yok, demişti. Olacağı da yok bunların. Okursan belki bir ekmek parası kazanırsın.

Ben rençber olmayı, çoban olmayı değil, kasabalı, şehirli olmayı kafama koymuştum. Çünkü kendimi bildim bileli çok sıkıntı çekmiştik. Ama her köylü bizim gibi değildi.

Tok açın hâlinden anlamaz, derler. Babam karanlığa dek çalışır, sonra gündeliğini almak için evin kapısının önünde dikilir, beklerdi. Kapıyı vurup hakkını istemeye eli, dili varmazdı.

Bir iş olup da yengem, ya da amcam kapıdan çıkacak da babamı orada görecekler. Gördükleri vakit de muhakkak çekişirlerdi.

— Ne dikilip duruyorsun kapıda, nöbete mi kodular seni?

— Yok ağam, yarın yine iş var mı? diye soracaktım.

— Yarın varır sorarsın, varsa çalışırsın. Akşam akşam benim keyfimi kaçırma.

İşte benim amcam, böyle acımasız ve öz kardeşine eziyet eden bir adamdı. Cebinden bir türlü para çıkmazdı. On gün çalıştırsa beş gün sayardı. Ama köyde topraksız adam çokçaydı. Bu nedenle rençberler ucuza çalışır ve işi biribirinden kaparlardı. Değil para kazanmak, babam günde bir öğün olsun doyasıya yemek yemeye razıydı.

Ben yine bu yüzden Rüstem Efendinin kahvesinde günlerce açlığa dayanmıştım. Ama açlığın ne demek olduğunu da öğrendiğim için elimdeki işi ve ekmeği kaptırmak iste-

miyordum. Bu korku ile Ali Ustanın yanında gücümün eriştiği kadar çalışıyordum.

O kış terziliği biraz ilerlettim. On iki yaşımı dolduruyordum. Çocuk sayılmazdım, elim de işe yatkındı. Bunu saat, ütü gibi şeyleri tamir eden Hacıbaba söylemişti bana. Bazen saatleri veya tamir edilecek elektrik aracını bana açtırtır, yalnız, her defasında:

— Aman oğlum, derdi. Vidalardan birini kaybedersen yanarız. Tezgâhın üstünde aç, hangi vidayı nereden söktüğünü de bil. Küçük parçaları bir tabağa koy.

İşte yine bu yüzden, bir gün dikiş makinesi iplik koparmaya gıcırdamaya başlamıştı. Bir ustaya gösterilse dünyanın parasını isterdi. Ali Usta tasalanıp dururken ben makineyi temizlemek gerektiğini söyledim. O bilmediği şeye elini sürmiyeceğini anlattı bana.

Ama işler de kalıyordu. Makineyi gaz yağı ile silerken iğnenin yuvasının altında kumaş tozlarının birikmiş olduğunu gördüm. Kapağı açtım, bunları temizlerken Ali Usta ilk defa kızıp:

— Ben sana makineyi karıştırma demedim mi? diye bağırdı.

— Tozunu alıyorum ustacığım, dedim.

— İstemem, elini sürme, dedi.

Kapağı yerine taktım. Usta surat edip duruyordu. Önüme bir ceket atarak bağırdı:

— Sök şunu!

Cekedi alıp dikişlerini bir bir sökmeye başladım. Usta elindeki pantolonun makinesini zar zor çekmek için makineye geçti. Temizlenmiş olan makine saat gibi çalışıyordu. Ben bunu görmezlikten, duymazlıktan geldim. Usta da dikişi bitince bana seslendi:

— Şu makineyi bir yağla, sökmeye kalkma.

Makineyi yağladım, gazladım, sildim, bir daha da makine davası çıkmadı ortaya. O zaman yine Hacıbaba'yı hatırladım:

— Oğlum, derdi. Bu kadınlar araçları kullanmasını pek bilmezler. Elektrik süpürgelerinin, makinelerin düşmanı tozdur. Bunu unutma.

Babam bana bir mektup yazmış. Hastalığını uzun uzun anlattıktan sonra şöyle diyor:

"İki gözüm oğlum Engin, ben Rüstem Efendinin yanında kalamazdım. Koynumda anandan kalan bir altın lira vardı. Onu bozdurdum, yol parası yaptım. Rüstem Efendi bana senin bir ihtiyarın yanına kapılandığını ve rahatının iyi olduğunu söylemişti. Ben kendime bakamazken seni de yeniden köye sürüklemek istemedim. Geldim, tek başıma evde yattım. Bir kul gelip de hâlin nedir diye sormadı, öldü mü, kaldı mı diye arayan olmadı. Ağama haber yolladım, aldırmadı.

Yol parasından artanı yiyordum. Biraz kendimi toparlayınca muhtardan iş istedim. Bana köyün çobanlığını verdi. Millet çobanlık parasını harman vakti para, bağ bozumu vakti veriyor. Ben köyün bakkalından yiyeceğimi alıyor, harman vakti alınca ödeyeceğimi söylüyorum. Gücünü yitirmiş olana, fukaraya yüz veren yok oğlum. Zaten bizim iki yakamız bir araya gelmedi. Anan kahır içinde öldü gitti.

Şimdi sabahları koyunları topluyorum, köyün yakınlarında akşama dek dolanıyorum. Benim hayvan peşinde koşacak gücüm yok, iki anaç köpek var, onlar olmasa bu işi de yapamam. Kırlara vurdum mu, bir tepeye varıyor, orada gocuğuma sarınıp yatıyorum. Bir gelen olursa köpekler uyarıyor beni. Akşama hayvanları dağıtıyorum, çoğu zaman azık yiyecek hâlim kalmadığı için hemen kendimi yatağa atıyorum. Işık bile yaktığım yok. Gaz yağı da parayla.

İşte oğlum benim hâlim, pürmelalim böyle. Benden sana gayri hiç yarar yok. Sen gençsin, delikanlı sayılırsın. Çalışıp kendini kurtarmaya bak. Okuduğunu, şehirli olduğunu isterdim ama sana yardım etmeye gücüm yok. Kendi kendini kurtarmaya bak."

Babamın bu mektubu beni çok üzdü. Ama elimden bir şey gelmezdi. Ali Ustaya mektubu okudum, bana:

— Allah'ın sevmediği kulu, Peygamber sopa ile kovalar, derler, dedi. Ne yapsın fukara baban. Kendisi muhtacı himmet bir dede, nerde kaldı gayriye himmet ede. Bilmem doğru, bilmem yanlış, aklımda böyle kalmış. Sen sen ol, gözünü bir iyice açıp çalış.

Ben zaten ne yapıyordum ki. Gayri Ali Ustadan aldığım harçlığı da kıstım. Para toplamaya başladım. Bazı müşteriler bana bahşiş veriyordu. Bu açıktan gelen paralar çok bir şey değildi ama bir bir kesemde birikiyor, çoğalıyordu.

Yattığım yerde, bazı geceler parayı hesaplıyor, ben sabırsızlandığım kadar paranın artmadığını görüyordum. On iki yaşında bir çocuğun çalışmasından ne olacak ki? Bu Ali Ustanın yanına kapılanmam bile benim için bir mutluluk.

Ben bu tasada iken, sıkıntım yetmiyormuş gibi Ali Usta birden hastalanıp yatmaz mı? Zavallı adam terzihanesini sattığı sırada bir miktar parayı da bir bankaya koymuşmuş.

Ağrı, sızı içindeyken Emine Hanımı da aldı, doğru bankaya gitti. Ben de koluna girmiştim. Bankadaki paraları çekti, karısına verdi, karısı da bu parayı kendi adına yatırdı.

Ali Usta bitkin bir hâlde eve gelip yatağına düştü. Derdine çare arıyorduk ki karısı:

— Efendi, dedi. Hastasın, şimdi bankanın sırası mıydı?

Ali Usta:

— Hanım, dedi. Ben yolcuyum. Şurada bir iki günlük ömrüm var. Ben ölüp de mahkemeden veraset belgesi çı-

kıncaya kadar sen aç mı kalacaksın? Seni bu sıkıntıdan kurtarmak istedim.

Adamcağızın hakkı varmış. Ertesi gün ben aşağıda bir pantolonun makinesini çekerken tepemde tavan güm güm vuruldu. Koştum yukarıya.

Engin, ustasından aldığı paraları zaman zaman sayıyordu.

Ali Usta arka üstü yatıyordu. Gözleri açıktı ve tavana dikilmişti. Koştum, kasap İlyas Efendiye haber verdim. Hemen geldi ve ihtiyar adamın gözlerini eliyle kapatırken:

— Allah sizlere ömür versin, dedi.

İşte benim ustam Terzi Ali Efendi böylece bu dünyadan gitmişti. Emine Hanım ağlamaktan başka bir şey yapmıyordu. Eve bir iki kadın, bir iki erkek geldi, beni de sağa sola koşuşturdular, o gece hazırlıklar yapıldı, Kur'an okundu, ertesi gün Ali Ustayı Yeni Camiye götürdüler, orada namaz kılındı ve mezarlığa kadar gittik, artık onu geri getirmedik.

Eve geldiğim zaman kadınlar helva yapıyorlardı. Emine Hanım bir sedire uzanmış, üstüne bir ağırlık gelerek uyumuştu.

Ben yapılan helvadan tabak tabak komşulara, bu arada kasap İlyas Efendiye götürdüm. O gece bir iki hoca gelerek Kur'an okudu, helva yediler ve gittiler.

Ertesi gece, Emine Hanımla ben suçlu gibi evde kaldık. Artık komşular çekilmişti, yalnız bize iki kap yemek yolladılar.

Emine Hanım bu ölümden sonra pek evde duramıyordu. Ben dükkânı açmıştım, yarım kalan dikişleri bitirmeye çalışıyordum. Ustanın yanında kaldığım kadar bir şeyler öğrenmiştim, Emine Hanım telâşlandı ama ben kalan bütün işleri bitirdim.

Birkaç gün sonra emekli bir memur geldi:

— Oğlum, dedi. Allah sana ömür versin. Ali Usta ölmüş. Şu benim cekedi ver de bir başka terzi bulayım.

— Cekediniz hazır beyamca, dedim. Bir düğmeleri kaldı dikilecek.

Adam şaşırmıştı. Ben ona cekedi giydirdim. Bir kusur bulamadı. Düğmeleri sıkıca dikip güzel bir ütü bastım.

— Buyurun beyamca, dedim.

Adam elli lira çevirme parasını verdikten sonra bana da bir on lira verdi ve:

— Ustaya yüz elli lira da peşin vermiştim, dedi. Yabancım değil, rahmetli bana hep ucuza dikerdi. Nur içinde yatsın.

Parayı Emine Hanıma verdim:

— Ne bu? dedi.

— Emekli memurun cekedinin çevirme parasından kalan, dedim.

— Yarım kalmıştı, usta üzülüyordu, dedi.

— Ben tamamladım, dedim. Arkasına giydi, çok beğendi.

— Oğlum bu büyük adam işi, sen yapamazsın.

— İki ceket var, dedim. Onları sökmüştüm. Dikiş yerlerine ütü bile basmıştım. Elimizdekileri tamamlayıp vereyim.

— Olmaz, olmaz. Elalemin elbiselerini ziyan edersin.

— Teyze ustam bana yaptırırdı bu işleri.

— Ben karışmam, sen ödersin.

Bir hafta daha çalıştım dükkânda. Sonra kadın bana terzi makinesini yukarıya çıkarttırdı ve dükkânın kapısına da kiralık diye yazdırttı.

Anladım ki Emine Hanım beni pek istemiyor, kendisine faydalı olacağımı zannetmiyor, o söylemeden önce ben çekilip gitmek istedim. Akıl danışmak için Kasap İlyas Efendiye gittim. Beni yarım yamalak dinledikten sonra yanındaki Berber Halil Efendiye seslendi:

— Halil, dedi, bak Engin boştaymış şimdi. Sen çırağına izin vermek için bir çocuk arıyordun.

Halil Efendiye tıraş olmaya giderdik. Adam beni dükkânına götürdü. Yaşı epeyce büyük olan çırağına:

— Ahmet, dedi. Sen yarın izinli çık, köye mi gedeceksin,

gezmeye mi? Her ne ise. Ama vaktinde dön. Sen gelinceye kadar Engin senin yerine çalışsın iş arıyormuş.

Çırağın önlüğü bana biraz bol geldi ama boyu tamamdı. Çırak hemen giyinip gitmişti. Ben gelen müşteriye hizmete başladım. Halil Ustanın istediklerini veriyor ve müşterilerin üstünü süpürüyordum. Bir liradan aşağıya bahşiş yoktu. Yarım gün içinde beş lira bahşiş toplamışım. Bunları Halil Efendiye verdim. Gülerek:

— Sende kalsın, dedi. Ben sana ayrıca para vermiyeceğim, ama üç övün yemek vereceğim, sen bahşişlerle yetineceksin.

O akşam yemeğini bana gösterdiği köftecide yedim. Dükkân kapanınca kalkıp Ali Ustanın evine gittim. Kadın bana kapıyı açmadan:

— Oğlum, dedi. Sen başının çaresine bak.

— Sağ ol, teyze, dedim. Bu zamana kadar barındığıma şükür.

Sokaklar tenhâlaşmıştı. İlyas Efendi kepenkleri indiriyordu. Beni görünce doğrulup:

— Hayrola Engin, dedi. Daha sokaktasın.

— Yatacak yerim yok İlyas amca, dedim.

— Halil Efendiye söylemedin mi?

— Ali Ustanın evinde yatacağımı sanıyordum. Emine teyze beni almadı eve. Başının çaresine bak, dedi.

— Sen bu akşam bana misafir ol. Yarın Halil'e söyleriz.

İlyas Efendi Unkapanı'nda oturuyordu. Beraber yürüdük, bana büyük bir misafir gibi ikram ettiler. Ertesi gün yine onunla dükkâna geldim. Halil Efendi gelince koşup karşıladım. İlyas Efendi onunla konuştu. Halil Efendi başını sallayıp:

— Ne bileyim ben? dedi. Kalacak yeri var sanıyordum.

Dükkânın arkasında bir bölme var, çıraklar orada yatıyor.

Dükkânı açtık. Ben yatacağım yeri gördükten sonra traş örtü ve havlularını yıkadım, içeriye astım. Yakınlarda daireler vardı. Traş olmaya gelenler beni görünce:

— Halil Efendi, diyorlardı. Yeni çırağın uğurlu olsun. Ahmet ne oldu?

Halil Efendi:

— Köye gidecek, dedi. İzinli. O gelinceye kadar Engin bana yardım edecek.

Aradan on beş gün geçti. Artık yaz aylarındaydık. Usta beni yanına çağırıp tarağı nasıl tuttuğunu ve tarağın üzerindeki saçı makasla neresinden kestiğini gösteriyordu. Bu iş o kadar güç değildi. İlk olarak ben ustamın saçlarını düzelttim. İkide bir ayna ile arka saçlarına bakıyor:

— Oluyor be Engin, diyordu.

Makine ile saç kesimini bitirdiğim zaman usta çıkarıp bana bir beş kâğıt verdi ve:

— Aferin, dedi. Sen ateş gibi çocuksun maşallah. Senin bu ilk traşın, bedava olacak değil ya?

On beş günlük çırak, okul çocuklarına bazı işçilere saç traşı yapmaya başlamıştım. Bana göre bir müşteri gelirse usta:

— Seninki geldi, diyordu.

Günlük kazancım artık yirmi liradan aşağıya düşmüyordu. Gelen müşteriler benim hatırımı da soruyor:

— Ne var ne yok Engin? diyorlardı.

Bir ay oldu, Ahmet dönmedi. Ben kendime iş aramaya hazırlanıyordum. Bir gün Halil Efendi:

— Ahmet'in, yol içinde, yirmi beş gün izni vardı, dedi. Bak otuz günü geçti, haylaz oğlan ortada yok.

Bir gün Halil Efendi beni tıraş sabunu almak için bir ma-

ğazaya yolladı. Çoktan beri Ali Ustanın dükkânının önünden geçmemiştim. Baktım dükkânda bir ayakkabı tamircisi çalışıyor. Başımı uzatıp:

— Kolay gele usta, dedim.

— Eyvallaaaah oğlum, dedi adamcağız. Bir isteğin mi var?

— Yok, dedim. Ben evvelce bu dükkânda çalışmıştım da.

— Ya öyle mi. Şimdi ne yapıyorsun?

— Berber Halil Efendinin yanında çalışıyorum.

— Çalış oğlum, çalış. Boş duranı Allah sevmez.

Pazar günü öğleden sonra berber dükkânı kapalı olduğu için ben gezip dolaşmak imkânını buluyordum. İstanbul'un yakın semtlerini bir bir öğreniyor, bazen mahalle ve sokak adlarını yazıyordum.

En çok dolaştığım yer Mısırçarşısı'ydı. Ustam bir gün beni kolonya almak için bu Mısır çarşısındaki bir kokucuya yolladı. Orada bir baharatçı dükkânı da vardı. İhtiyar bir adam çalışıyordu. Geniş bir koltukta, bağdaş kurarak oturan ihtiyara yaklaşıp:

— Affedersiniz amca, dedim. Siz aktar Kadri Efendiyi tanır mısınız?

Adam gözlüklerinin üstünden ve kaşlarının altından yüzüme baktı:

— Burada öyle kimse yok, dedi.

— Burada değil amca, dedim. Başka bir yerde dükkânı var. Onun babası Hacı Hüseyin Efendiymiş.

Kokucu kaşlarını çatarak kafasını çalıştırdı ve:

— Ara sıra öteberi almak için düşer buralara, dedi. Edirnekapı tarafında oturuyor sanırım.

— Sağ ol amca.

Aklımdan hiç çıkmıyordu babam. Bütün kış hayvan gü-

demediği için belki aç kalmıştı. Biriktirdiğim bahşişler bana batıyor sanıyordum. Benim babama yardım etmem kolay değildi. Üstüm başım da kalmamıştı.

Bu arada Halil Efendinin eski çırağı Ahmet de gelmişti. O gelir gelmez benim işim biraz bozuldu. Çıraklığı o yapıyordu. Ben artık bahşiş alamıyordum. Bekleyen çok olur da müşteri bana gelirse onu traş ediyor, verdiği paranın yarısını alıyordum. Üstelik çırak bana:

— Dün geldin, bugün kabak çiçeği gibi açıldın, diyordu.

Bu çırak ustanın akrabasındanmış. Halil Efendi de onu çıkartamıyordu.

Bu yüzden ustayla benim aram açıldı.

Ben berber olup kalacak değildim. Bu işi çabuk öğrenmiştim, güzel ve çabuk saç kesiyordum. Bir iki defa Halil Efendi:

— Bana bak, dedi. Berber kısmı traşı biraz uzatır. Hemen iki makas atıp adamı kaldırırsan ona göre para verirler. Evire çevire bakacaksın, şurasını, burasını düzelteceksin. Sana gelen müşterinin koltuğa oturmasıyla kalkması bir oluyor.

— Ustacığım, gelip bakıyorsun, olmuş, diyorsun ya.

— Ben bakmadan önce işi uzatman lâzım.

Ben biraz kırıldığım bu adama güvenemediğim için öğleden sonra hemen bir minibüse atlayıp Edirnekapı'ya gittim. Gider gitmez de mahalleyi tanıdım. Hacıbaba'nın evine gittim. Bahçeye girdim. Köpek beni tanıdı havlamaya başladı. Kapıya yaklaştım. Kapı kapalıydı. Üstüne bir kâğıt yapıştırmışlardı. Burada "Anahtar sol taraftaki komşuda" yazılıydı.

Sol taraftaki komşu Cemile'lerin eviydi. Ben oraya gidip Hacıbaba'yı soracağım sırada kızın, köpek sesini duyup evden çıktığını ve bahçeye doğru geldiğini gördüm.

Tahta sıraya oturdum. Cemile geldi:

— Hoş geldin Engin, dedi. Hiç uğradığın yok.

— Öyle oldu, dedim. Ben burasını bilemiyordum. Birisinden adresi öğrendim. Hacıbaba nerede?

— Kızına gitti, dedi Cemile. Bir telgraf geldi buraya. Damadı albay yazmış. "Meziyyet biraz rahatsız, acele gel" demişler. Adamcağız apar topar gitti. Elektrikçi filân gelirse diye anahtarı bize bıraktı. Sen ne yapıyorsun?

— Babam sağmış, dedim. Köye gitmiş. Hacıbaba'ya bir şey danışmak için geldim. Ben berber kalfalığı yapıyorum.

— Sahi mi, çok para kazanıyor musun?

— İşte, karnım doyuyor.

— Gelmişken dut silkelesene.

— Eve girersek Hacıbaba belki darılır.

— Niye darılsın, ben her zaman girerim.

Kapıyı açıp dut bezini ve tepsilerle kâseyi aldık. Ben ağaca çıktım. Dutlar pek olmamışlardı ama yine de bir tepsi olmuşlarından topladık ve tadsız olanlarını tavuklara attık.

Ben karışmadım, Cemile dutları kâse ile ölçerek onar liradan komşulara sattı, bir kâse de kendilerine ayırdı. Sonra bahçedeki tulumbadan su çekip kapları yıkadı ve maydanozlarla naneleri ve öteki bitkileri suladı. Biz de doyasıya dut yedik.

Cemile'ye Allah'a ısmarladık diyip minibüse atlayarak dükkâna döndüm. Kapı kapalıydı. Şurada burada dolaşarak vakit geçirdim, bir iki defa kapıyı çaldım, açan olmadı. Oradan Kasap İlyas Efendinin evine gittim. Durumu anlattım. Adamcağız bana:

— Halil sana çık git demeye utanıyor, dedi. İyi kötü Ahmet'le işi idare edecek. Zaten onu sigortaya yazdırmış. Ben sana başka bir berberin yanında iş bulurum.

Gece İlyas Efendiye misafir oldum, sabahleyin beraber çarşıya indik. Halil Efendinin dükkânı açılmıştı. Oraya gittik, Halil Efendi bana:

— Nerelerdesin, dedi. Erken gelip örtüleri yıkayacak değil miydin?

— Ben geldim, saatlerce bekledim, dükkân kapalıydı, dedim.

— Ahmet seni bekleyecek değil ya?

— Ahmet içeride değildi.

— Seni mi bekliyecek?

— Anlaşıldı usta, dedim.

İçeriye girdim çamaşırlarımı aldım, bir bohça yapıp traş yapan ustaya:

— Allah'a ısmarladık, dedim. Hakkını helâl et usta.

Halil Efendi:

— Bana bak, dedi. Burada adama kolay kolay iş vermezler. Aç kalırsın.

— Ben açlığa idmanlıyım Halil amca, inanmazsan git de kahveci Rüstem Efendiye sor.

Müşteriler bana darıldılar:

— Öfkeyle kalkan zararla oturur, elindeki ekmeği bırakma.

— Ben bırakmadım, dedim. Pazar günü öğleden sonrası için izin aldım. Daha güneş ortadayken döndüm, dükkân kapalıydı. Bekledim, dolandım, gece bastırdı, gidip İlyas Efendiye misafir oldum. O ustamın bana yol vermek istediğini, ama yüzüme söylemekten çekindiğini anlattı. Ben ustamdan memnunum. Bir şikâyetim yok. Artık sıkılmasın.

Halil Efendi:

— Engin acele etme oğlum, dedi. Çamaşırlarını bırak, git, dolaş. Öğleyin yemek yer, konuşuruz.

— Sağ ol ustacığım, dedim.

Dükkândan çıktım. Doğru minibüslerin durduğu yere gittim. Edirnekapı'ya işleyen bir minibüse bindim. Hemen hemen bir yıl önce ayrıldığım Hacıbaba'nın evine geldim. Gelirken aldığım bir ekmekle biraz peynirden öğle yemeği yedim. Beklemeye başladım. Bu arada bahçeyi de suladım.

Akşama doğru Cemile okuldan geldi. Beni görünce şaştı. Ben:

— Ustam bana yol verdi, dedim. Hacıbaba gelinceye kadar bahçede oturup bekliyeceğim, dedim.

Kız üzüntü ile:

— Engin, dedi. Adamcağız hemen gelmez ki. Bahçede yatılır mı? Anahtarı vereyim, içeride yat.

Hacıbaba'nın tek katlı evinde benim çalacağım bir eşya yoktu. Hem de bana darılmazdı. İçeriye girdim. Tavukları yemledim, kediye, köpeğe baktım. Evde kalan yiyeceklerden yedim.

Cemile bana bir kap yemek getirmişti. Giderken:

— Engin, dedi. Tavuklara bakmam için Hacıbaba yumurtaları bana bıraktı. Tavuklar bir gün beş, bir gün altı yumurta yapıyorlar. Anneme iki yumurta yetiyor. Sen üst tarafını al, ama tavuklara da bak. Adamcağızın bitkilerini sulamayı unutma.

Böylece tamam on beş gün geçti aradan. İki akşamda bir dut silkeliyordum. Bundan komşulara satıyordum. Bütün sattıklarımı da bir kenara yazıyordum.

Haziranın ortalarında Cemile'nin okulu tatil oldu. Sınıfını geçmişti. Ben okumaya çok heves ediyordum. İstanbul'da bir orta okula girsem çok çalışacaktım. Ama daha yapacak çok işim vardı.

Dükkânın anahtarı çiviye asılı duruyordu. Hacıbaba pazartesi günleri dükkânı açarken baharatın çok koku yaptı-

Cemile Engin'e; Hacıbabanın hemen dönmeyeceğini söyledi.

ğını, bu kokunun öteki eşyaya da sindiğini söylerdi. Cemile'ye bunu anlattım ve biraz Pelinle nane ve maydanoz toplayıp çarşıya gittim, dükkânı açtım. Sahiden de insanı bayıltacak kadar kokuyordu dükkân.

Maydanozlarla naneleri suya koydum. Dükkânın açıldığını gören geliyor, Hacıbaba'yı göremeyince bana soruyorlardı. Dükkânı havalandırmak için açtığımı söylüyordum.

Ama alışveriş yapmaktanda geri kalmıyordum.

Bu arada Hacıbaba'nın hazırlayıp duvara astığı saati ve kordon değiştirdiği ütüyü, sonra onardığı bozuk süpürge makinesini de sahipleri gelip istediler.

Pelin kaynatıp içen adam da benim dükkânı açtığıma çok sevinmişti. En çok nane, maydanoz, karanfil, ıhlamur çiçeği, kızlara iki kavrulmuş ve bazı yaşlı hanımlara da kına ile nöbet şekeri satıyordum.

Akşamları yiyeceğimi alıp Hacıbaba'nın evine gidince biraz garipsiyordum. Tek başıma yemek yiyor, kedi ile konuşuyor, sonra hayatımı ve babamı düşünüyordum.

Bir işe girmeyi aklıma bile getirmiyordum. Babam İstanbul'a gelince elbet iş bulacaktı kendisine. İlk aklıma gelen şey babama bir taksi almak oluyordu.

Bir aralık bir çiftlikte çalışmış, traktör kullanmasını öğrenmişti. Biraz gayret ederse takside çalışır ve yeteri kadar para kazanırdı.

Hacıbaba'ya danışmadan babamı İstanbul'a çağıramazdım. Ama ona bir mektup yazarak dedim ki:

"Babacığım, yakında sana yol parası yollayacağım. Hemen İstanbul'a, sana vereceğim adrese gel. Hiçbir şey düşünme. Kendini de fazla yorup hastalanma. Şimdilik sana harçlık edersin diye muhtar emmiye yüz lira para yolluyorum... Güle güle harca, inşallah harman vakti geçmeden ben seni buraya aldırırım."

Babama yazdığım bu mektubu postaya attıktan sonra beklemeye koyuldum. Hacıbaba da bir türlü gelmek bilmiyordu. Gündüzleri dükkânı açmasam hiç vakit geçmiyecekti. Ufak tefek satış yapıyor, avunuyordum. Ellerinden hiç iş gelmeyen ev kadınlarından bir kısmı eline bir ütü, bir ekmek kızartma makinesi gibi eşyayı alıp getiriyor ve bana bakmamı söylüyorlardı. Bunların çoğunu kusuru ya bir tel

kopukluğu, ya da fiş bozukluğundan oluşuyordu. Hacıbaba bu işleri yaparken kendisine yardım ettiğim için sıkıntı çekmeden başarıyordum.

Satıştan, tamirden, dutlardan aldığım parayı ayrı ayrı yazıyor ve bir yere saklıyordum.

Cemile'nin hesabına göre, Hacıbaba gideli bir buçuk ay olmuştu. Gittikten sonra iki satır bir mektup yazmamıştı.

Cemile'nin annesi de:

— Adamcağıza bir hâl olmasın! diyordu. Ne de olsa ihtiyar. Sonra ne zamandır yalnız yaşadığı için yorgun.

— Aman teyze, diyordum. Benim de moralimi bozma. Ben ona güveniyorum. Babamdan pek hayır yok.

Hacıbaba bir akşam üstü geldi ama burnundan düşen bin parça. Eline uzandım, elini vermedi bana. Küçük bavulunu elinden almaya kalktım. Onu da vermedi.

Dükkândan yeni gelmiştim ben de. Hemen bir pirinç çorbası pişirdim. İçine bir iki tane maydanoz kökü ile kıyılmış maydanoz yaprağı koydum. Fasulye piyazı ile etli patates ve kavun vardı.

Elini yüzünü yıkayıp terliklerini ve pijamasını giyen ihtiyar adama gidip terbiyeli terbiyeli:

— Buyurunuz efendim, yemek hazır, dedim.

Kaşlarını çatıp bakarak öfkeyle:

— Hazırladığın yemeği kendin ziftlen, dedi. Yarından tezi yok kendine başka kapı bul.

Ben de kırıldım.

— Peki, dedim.

Bitişik odaya geçtim. Kara kara düşünmeye başladım. Biraz sonra dışarıda elektrik yandı. Kapı açıldı. Cemile gelmişti. Elinde bir tabak olmalıydı ki Hacıbaba:

— Oraya, yemek masasına koy, dedi. Hem sen bana baksana bakayım? Benim evimin anahtarını o haylaz oğlana niye verdin? Burası serseri yatağı mı?

Cemile biraz pişkin bir kızdı. Hemen:

— Hacıbaba, dedi. Elin garibini sokakta mı bırakayım? Ben verdim anahtarı, bahçede kanapenin üstünde yatacaktı. Baksana havalar iyice soğudu. Okula da gidiyorum, tavuklara filân kim bakacak?

— Bir söyle, bin işit bundan da.

Hacıbaba bana da bağırdı:

— Serseri, dışarıya çık. Küçük Hanım makarna getirmiş.

Odadan çıktım. Cemile ağlıyordu. Ona:

— Affet beni abla, dedim. Azarlanmana ben sebep oldum. Buraya babamın, dedemin evi diye geldim. Ne bilirdim böyle olacağını?

Cemile:

— Ziyanı yok, Hacıbaba haklı, dedi.

Kız çıkıp gitti. Hacıbaba hazır olan sofraya oturdu. Çorbayı getirdim. Salatasını yakınına koydum, bardağına su doldurdum.

Bana yine öfkeyle bakıp:

— Davet mi bekliyorsun? dedi.

Zar zor oturarak yemek yedim. Kahvesini de pişirip önüne koydum. Sofrayı toplayıp kapları kaldırdım. Sonra paraları ve hesap kâğıdını önüne koydum. Gözlüğünün üstünden bana bakarak:

— Nedir bunlar? dedi.

— Dutların, yumurtaların, bir de dükkânda satılan şeylerin parası, dedim.

— Ne, dedi. Dükkânı da mı açtın?

— Evet.

— Yahu, ölür müsün, öldürür müsün? Kimden izin aldın sen?

— Kimseden izin almadım, dedim. Dükkândaki bütün tohumlara, satılık bitkilere koku sinecek diye dükkânı açıp havalandırdım. Dükkânı açık gören geldi. Ben de orada çalışmaya başladım. Zaten konu komşunun aletleri varmış. Onları istediler.

— Sen kahvecinin yanından niye kaçtın? Parasını da çalmışsın?

— Allah o adamı bildiği gibi yapsın. Ben onun yanında kaldığım kadar aç yattım, aç dolaştım. Para vermedikten başka bana verdiğin on lirayı da cebimden aldı. Bana babamın öldüğünü söyledi. Bedava çıraklık yaptırıyordu. Oradan bir terzinin yanına girdim.

— Niye buraya gelmedin?

— Burasını bulamadım. Sonradan Mısır Çarşısındaki bir baharatçıdan öğrendim.

— Niye terzinin yanında kalmadın?

— Ali Efendi sizlere ömür. Oradan Berber Halil Efendinin yanına girdim. Daha başka yerde de iş bulurdum ama buraya geldim.

— Kırk ev kedisi gibi dolaşıp gelmene sebep ne?

— Babamı İstanbul'a çağıracağım da sana danışmaya geldim.

— Tilki sığamadığı delikten geçmek için kuyruğuna bir de kabak bağlarmış. Bir baban eksikti.

— Yarın sabah çıkar giderim Dede.

Ertesi sabah benden önce kalkmıştı. Tavuklara yem veriyordu. Ben de kalktım. Çayı kaynamaya koydum, ekmek dildim, sofrayı hazırladım. Kendi eşyamı da büyükçe bir bohça yaptım.

Hacıbaba içeriye girince kaşlarını çattı:

— Hemen savuşacak mısın? dedi. Daha hesaplara bakmadım.

Beni payladı, kahvaltı ettirdi. Sonra yemek taslarına yemek koyup yola çıktık. Dükkânı açtık. İçerisi tertemizdi. biz girerken sokak komşuları "Hoşgeldin" demeye geldiler. Müşteriler de sökün etti. Bir aralık bulup yalnız kalınca Hacıbaba bana:

— Kırk beş gün olmuş sen geleli, dedi. Bugün kırkaltı. Günde dörderden yüz seksen dört yumurta satmışsın. Beşyüz elli iki lira o. On beş demet nane, yirmi demet maydanoz yetmiş lira. Seksen kâse dut, onar liradan sekiz yüz lira. Bir de dükkândan sattıkların bin iki yüz lira tutmuş. Hepsi iki bin altı yüz yirmi iki lira. Bundan evin elektiriğini ödemişsin iki yüz altmış lira. Bu elektrik parasını niye düşmedin?

— Tam iki yüz altmış liralık elektrik tamiri yapmıştım. Ona saydım.

— Elalemin aletlerini kurcaladın ha?

— Kendileri getirdiler. "Bakıver" dediler.

— Peki şimdi buraya niye geldiğini söyle!

— Babam köyde çobanlık yapıyormuş. O adam bu bakımsızlığa dayanamaz. Onu çağıracağım İstanbul'a.

— Kim bakacak babana? Ben mi?

— Hayır Dede. Ben bir taksi alacağım, babamı takside çalıştıracağım. O traktör kullanırdı. Makineden anlar.

— İyi, hoş ama taksiyi hangi para ile alacaksın?

— Bugüne kadar biriktirdiğim paramla.

— Nerede bu para?

— Bankada. Yaşım tutmadığı için bana banka para vermezmiş. İlle bir büyüğümü getirmeliymişim.

— Peki bana verdiğin hesapta, kırk beş günde yediğin içtiğin yazılı değil.

— Berber Halil Efendinin yanında yaptığım traşlardan ve aldığım bahşişlerden biriktirdiğim parayı harcadım. Hattâ babama da yüz lira harçlık yolladım.

— Peki, burada bedava mı çalıştın?

— Yattım, kalktım, barındım, suyundan içtim, dut yedim, daha ne?

— Pekâlâ, haydi bakalım, babana bir mektup yaz, yol parasını da yolla, kalksın buraya gelsin.

Mektubu postaya attığım gün iki yüz lira da yol parası yolladım. Bunu da mektubun içine yazdım.

Yağmurlar başlamıştı. Gidip gelirken epeyce zahmet çekiyorduk. Bahçedeki ağaçların yaprakları sararıp dökülmüş, toprağa, çamura karışmıştı.

Hacıbaba:

— Geç kaldım, diyordu. Yakacağı düşünmedim. Şimdi oduna iki kat para vermek gerekecek, insafsız herifler, fakir fukarayı düşünmeden parayı arttırdıkça arttırırlar.

Bunları söylediği gün dükkânı bana bırakıp odun almaya gitti, çok geç vakit döndü. O akşam yarı ıslak eve gittiğimiz vakit hemen sobayı yaktık. Evin havası kırıldı.

Yemekten sonra Hacıbaba:

— Senin köyde havalar nasıldır? dedi.

— Allah bilir kar düşmeye başlamıştır, dedim.

Hacıbaba bana böyle sorular sorardı. Ben de olduğu gibi anlatırdım. Ben de ona sordum:

— Dede. Hacıannenin adı neydi?

— Gülmisal'di fukaranın adı.

— Fukara mı?

— Yok canım, söz gelişi söyledim.

— Kaç çocuğun var?

— Topu topu bir kız. Olup olacağı bu. Ama güzel kızdı hani? Cemile'ye benzerdi biraz. Daha boylu, daha yapılı. Şimdi kocası alay kumandanı.

— Seni ne diye çağırmışlar?

— Kızımın da kızı var. O da bir kız doğurmuş. Bana dolap yapmışlar, kalktım, apar topar gittim. Hamdolsun bir hastalık yok. Kapıdan girer girmez kundaklı çocuğu kucağıma verdiler ki onlara çatmıyayım.

— Çattın mı?

— Çatmaz olur muyum? Yedi yunmuş beze çevirdim onları. Ama şehri beğendim. İnsan bir dükkâncı oldu mu dükkân bağlar onu. Haddin varsa git bakayım. Müşteri tavuk gibidir. Bir yere alıştı mı oraya dadanır, bir de başka bir yere alışırsa artık yakasından tut da getirebilirsen getir.

Aradan bir hafta geçti. Babamdan bir mektup aldık. Adamcağız şöyle yazıyordu:

"Sevgili oğlum, mektubunu ve yolladığın parayı aldım. Sağ ol, gözlerinden öperim. Beni sorarsan hâlim harap. Ben daha iyice kendime gelemedim. Davar peşinde dolaşıp yeniden üşüttüm. Kafayı vurup yattım. Yattım, kapılara bakıp kaldım. Bir gelen, bir çanak çorba getiren olmadı.

Sonra senden o ilk yolladığın yüz lira geldi. Zar zor, düşe kalka kahveye kadar vardım. Yiyecek aldım, çalı çırpı getirttim, ocağı yaktım. Ağam olacak adam bir gün kapımı açmadı. Hemşeriler de benim hasta olduğumu bilmemişler. Davarı yüzüstü bıraktı diye kızmışlar bana. Köyde aylak adam mı yok?

Şimdi biraz kendimi topladım. Sıcaklığım düştü. Beni çağıran mektubunu ve yolladığın yol parasını aldım. Muhtar bu parayı bana vermedi. Bakkala, kahveye borcum varmış.

Bir gidersem bir daha gelmezmişim. Tamam yüz yirmi liramı kesti. Kalan para beni oraya kadar getirmez. Sana ne diyeceğimi bilemiyorum. Ağamdan ödünç para istedim, "sana verilen para kuyuya atılmış demektir" dedi. Ben bu köyde gayri acımdan ölürüm, onun kapısına varıp el açmam.

Paranın üstünü tamamlayıncaya kadar çalışmaya mecburum. Geleceğim zaman sana yazarım. Sana bakan, seni evlât gibi koruyan Dede Efendiye de çok selâm eder, mübarek ellerinden öperim."

Mektup böyle bitiyordu. Babam da köydeki ilkokulu bitirmişti, eli kalem tutardı.

Hacıbaba benim okuduğum mektubu sessizce dinleyip:

— Bak sen şu işe, dedi. Böyle ağa olacağına hiç olmasın. Sen hemen telgrafla bir yüz lira daha yolla. Paran yoksa ben vereyim. Kar bastırırsa baban hiç gelemez, elindeki parayı da yer, kış günü nerede iş bulacak.

Hacıbaba'ya:

— Param daha bitmedi, dedim. Okula giderim, üstüm başım yok diye bir para ayırmıştım, dedim. Hemen yollarım.

— Kasabaya, telgrafla yolla. Oradan ulaştırırlar. Para böyle daha çabuk gider.

Postaya parayı verdim, babama da:

"Para yolladım, kar bastırmadan durmayıp gelesin" diye telgraf çektim. Sonra artık beklemekten başka yapacak iş kalmamıştı. Hacıbaba ile dükkâna gidip geliyorduk.

Yağmurun artık ardı arası kesilmiyordu. Bahçenin dalları çıplak kalmıştı. Hacıbaba ile maydanozların ve nanelerin, bir de o Pelin ve Melisa gibi bitkilerin üstlerini kapattık, Kahkaha tohumlarını topladık, iki ağacın diplerini de kazıp su alsın diye kışa hazırladık.

Günlerden bir gün, dükkânda çalışırken, dışarıda yağ-

mur yağıyor, gelip geçenler hızlı hızlı yürüyorlardı. Hacıbaba'nın bir sobası vardı, bunu yakar, ama kapıyı kapatmaz:

— İnsan kısmı gözünden ısınır, derdi.

Ara sıra üşüyen ellerimizi ısıtmak yetiyordu. Kapı kapansa gaz kokusu baş ağrısı yapıyordu.

İşte o gün yağmurdan kaçan orta yaşlı bir adam dükkâna girdi.

— Fena yağıyor bu yağmur, dedi. Yürünecek gibi değil.

Ben aralıksız iskemleyi sobanın yanına koydum. Adam ayakta duruyor, muşambasının üstünden yere sular damlıyordu.

Hacıbaba:

— Otur hele öğretmen, dedi. Sen bu rahtemin gereğine inanmıyor musun?

Oturan öğretmen:

— Elbette, dedi. Kasım ayındayız. Toprak bol bol su alıyor. Bitkiler, ağaçlar için iyi, gelgelelim şehirlerde hoşa gitmiyor. Toprak yüzü kaldı mı şehirde? Her taraf asfalt, zavallı ağaçların keyfi kaçtı. Topraktan su alamıyorlar.

— Öyledir, dedi Hacıbaba. Bak öğretmen, şu oğlanı görüyormusun şu oğlanı? Şeytanın bacanağıdır. Ama okumak için can atıyor. Evvelki yıl ben müdürle konuştum, ortaya yazdıracaktık, ama kısmet olmadı. Yaşı geldi on dörde. İki yıl kaybetti. Şunu orta okulun sonuna doğru almaya imkân yok mu? ha, sen bu işin içindesin.

Öğretmen beni yukarıdan aşağıya süzüp:

— Oğlum, okumak istiyor musun? dedi.

— İstiyorum, dedim.

— Kafan çalışıyor mu kafan?

Hacıbaba:

— Sen onu bana sor, dedi. Bir söyle yeter.

— Bir deneyeyim, eğer hakikâten okumaya hevesi ve yeteneği varsa çalıştırır, açıktan imtihana sokarız. Kaybolan iki yılı da geçirmiş oluruz. Ben okul dağılınca uğrarım, beraber bize gideriz.

O akşam öğretmenin evinden döndüm. Hacıbaba:

— Ne haber? dedi.

— Bilmem, dedim. Kitap okuttu, yazı yazdırdı, bir de problem verdi, onu da yaptım, sonra savdı beni.

— Dur bakalım, sabah ola, hayır ola.

Ertesi gün öğretmen dükkâna geldi. Çarşamba ve cumartesi günleri öğleden sonra öğretmenin evine gidecek ve ondan ders alacağım.

Zaten Cemile ablanın orta okul kitaplarını almıştım. Hattâ tarih kitabını okurken Hacıbaba ilgilenir, Osmanlı Padişahlarını, büyük savaşları ve tarihin büyük adamlarını bana ezbere anlatırdı.

Ben çalışmaya başladım. Öğretmen bana üç güne yetecek ders veriyor, bu dersi ayrıca bir deftere yazıyordum.

Yine yağmurlu ve soğuk bir havada, evde çalışırken kapının önünde bir taksi durdu. İçinden babam çıktı. Babam diyorum, ama gelen adam hastahaneden kaçmış bir hastaya, ya da cami avlularında dilenen bir fakire benziyordu.

Ben içeriye almaya çekiniyordum. Hacıbaba:

— Oğlum bu adam senin baban mı? diye sordu.

— Babam, dedim.

— Bekletme, al içeriye.

Köyün, koyun, gübre kokusu babamla beraber gelmişti. Hele ıslanınca adamcağız pis pis kokuyordu.

Onu masanın başına oturttuk. Avurtları içeriye doğru çökmüş, gözleri belermiş, elmacık kemikleri çıkmıştı. şaşkındı, perişandı, konuşamıyordu.

Bir çay hazırladım, hiç konuşmayan babama verdim.

— Eksik olma, dedi bana.

Konuşamıyordu. Utanıyordu, belki gücü de tükenmişti. Hacıbaba bana:

— Ana caddeye kadar çık, dedi. Bir taksi çevir.

Gittim, kapının önüne bir taksi geldi. Hacıbaba babamı aldı, beni de. Taksiye bindik. Doğruca şehirdeki bir hamama girdik. Hacıbaba hamamcıya:

— Hemşeri köyden geldi, dedi. Önce bir İstanbul traşı yaptır, sonra bir temiz yıka. Ben gelinceye kadar giyinmeyecek.

Babamı hamamcıya teslim ettik. Hacıbaba ile mağazaları dolaştık. Çoraptan paltoya, gömlekten kunduraya kadar bir insan üstüne ne giyerse hepsini aldık. Kocaman paketlerle hamama döndük. Babamı sorduk. Hamamcı:

— Yıkanıyor, dedi. Adamcağız doğdu doğalı su yüzü görmemiş. Güzelce traş ettirdim, elinin ayağının tırnaklarını da kestirdim.

Oraya kadar gelmişken biz de yıkandık. Ben ilk defa böyle herkesin yıkandığı bir hamama girmiştim. Her tarafa ayrı bakıyordum. Alışa alışa halvete girdik. Bizi bir güzel yıkadılar, sandım ki derimizi yüzüyorlar.

Yıkanma bitince giyinme odasına geldik. Kurulanıp giyindik. Sonra babamı getirdiler. Güzelce kuruladılar. Hacıbaba:

— Bak, dedi. Babanın ceplerini karıştır. Ne varsa çıkart ortaya.

Babamın ceplerinden beş on kuruş, bir kırık çakı, yarıya kadar içilmiş bir sigara, rengi küle benzeyen kirli bir mendil, bir de nüfus kâğıdı ile benim yazdığım mektuplar çıktı.

Babamın partal paltosundan, altları olmayan kunduralarına ve kumaşı yırtılıp astarı görünen kasketine kadar hepsini gösteren Hacıbaba:

— Şunları çöpe at hamamcı baba, dedi.

Babamı iyice kuruladılar. Yeni fanila, don, gömlek çorap, sonra takım elbiseyi giydirdiler. Ayakkabı biraz küçük geldi. Ben gittim, değiştirdim. Döndüğüm zaman babam değişik bir adamdı. Yüzü gözü meydana çıkmıştı. Kapkara adam yıkanınca ağarmıştı.

Ayakkabıyı da giydirdik. Şaşkınlığı bir türlü geçmiyor, ağzını açıp bir kelime söylemek istemiyor, boyuna "Eksik olmayın" diyordu.

Hava soğuk ve yağışlı olduğu için yine bir taksiye binerek eve geldik. Ben hemen ocağa bir çorba koydum. Sobayı da yaktım. Bu arada Hacıbaba'nın yaptığı masrafı düşünüyordum. Belki beş altı bin liradan fazla para harcamıştı.

Benim yattığım odaya bir divan konmuştu. Hacıbaba battaniye ve yastık verdi. Babamı sofraya çağırdık. Çorbayı önüne koyduk, biz de aldık, biz kaşık kaşık içerken o:

— Efendi ağa, dedi. Kusura kalma, ben bildiğim gibi içeceğim.

Hacıbaba:

— Sen bildiğinden şaşma, dedi. Nasıl istersen öyle yap. Burası yabancı ev değil.

Babam çorba kâsesini başına dikti, su içer gibi lıkır lıkır içti. Daha koydum. Nazlanmadı. Arkasından tabağına etli patates koydum, daha sonra peynirli makarna. İki tane de ankara armudu yedi.

— Allah kesene bereket versin ağa efendi, dedi.

— Afiyet olsun, dedi Hacıbaba. Şuradan birer de kahve içelim. Engin pişirsin. Sen sigaranı yak. Keyfine bak. Sonra bir güzel yat. Yolda hırpalanmış olmalısın.

Babam sigarayı içerken göz kapakları ağırlaşmaya başladı. Hacıbaba bana işaret etti. Ben de babamı kaldırdım. Götürüp yatırdım. Bir takım da pijama almıştık. Onları da giydi. Başını yastığa koydu, hemen uyudu.

Ben Hacıbaba'nın yanına döndüm. Ağır ağır konuştuk. O:

— Adamcağız bitmiş, dedi. Yarın bırakalım evde, istersen sen de kal, ben yalnız giderim dükkâna. Yarın öğleye güzel bir pirinç lâpası yap. Ver eline kaşığı, bir baş soğana da yumruğu vur. Yesin adamcağız. Sobayı da söndürme. Hava sarsar babanı.

Ertesi sabah erkenden kalktım, ayaklarımın ucuna basarak evin içinde dolaştım. Hacıbaba'nın kahvaltısını hazırladım, gündüz yiyeceği etli patatesi hazırladım. Çıkın yaptım. O çıkarken:

— Beni düşünme, dedi. Babana iyi bak. Şimdi o üşür.

— Hacıbaba, dedim. Senin bu iyiliğini hiç unutamam.

— Tamam, tamam, dedi Hacıbaba. Biliyorum, sana yapılan yardım boşa gitmez. İnşallah artık tasamız kalmamıştır.

Hacıbaba gitti. Biraz sonra odaya girdim. Babam kalkmış, divanın üstünde oturuyor. Yüzüme baktı baktı:

— Oğul, Engin, dedi. Şimdi nidecez?

— Sen rahatına bak, dedim. Dışarısı sıcak. Gel kahvaltı edelim. Pantolonunu, gömleğini ve üstüne kazağını giy. Terlikleri tak ayağına.

Babam yüzüme alık alık bakarak:

— O Ağa Efendi ne diyor? dedi.

— O dükkânı açmaya gitti. Ben onun yanında çalışıyorum. Bugün ben işe gitmedim. Sana bakacağım.

— Ağa Efendi çıkışmasın bize?

— Yok babacığım, sen rahatına bak. Hele bir aklın başına gelsin. Şöyle bir dinlen.

— Biz kim oluyoruz ki dinlenelim oğul? Biz yorgun öleceğiz.

— Bırak şimdi sen böyle konuşmayı. Gel benimle.

Babamı sobanın yanındaki yemek masasına götürdüm. İki dilim de tereyağlı ekmek yedi. Sonra:

— Gayri yeter oğlum, dedi. Adamın somunu yarım kaldı.

— Sen merak etme, dedim. Burası köy değil. Yiyebildiğin kadar ye.

Babam bir çocuk gibi ağlamaya başladı:

— Utanmıyorum oğlum, sıkılıyorum, o adamın yüzüne nasıl bakayım? Benim iliklerim, damarlarım aç. Bizim de zengin ağamız var ama hayrı yok bize.

— Sen üzülme baba, dedim. Bir gün bizim de kimseye ihtiyacımız olmayacak. Kendi paramızı kendimiz yiyeceğiz. Bir bardak çay daha iç. Sonra bir cigara tüttür.

— Garnımız doydu da iş tütüne mi kaldı oğul? Ben cıgarayı çoktan bıraktım. Geçenlerde yiyecek azık bulamadım. Koyunları yayarken bir ahlat ağacına indim, ne kadar yemişim bilmem. Bir bozdu beni, bir bozdu, ateşlendim, öldüm öldüm de dirildim.

Hacıbaba sigara içmiyor, ama misafir gelir diye bulunduruyordu. Babama bir cıgara verdim, sobanın başında içti.

Öğleyin Hacıbaba'nın söylediği gibi, babamın tabağına tepeleme lâpa koydum. Bir soğanı da ezerek yanına bıraktım, kaşığı verdim eline. Adamcağız başladı yemeye. O tabak bitti, bir tabak daha doldurdum. Babam doydu. Yemekten sonra divana uzandı, iki saat kadar uyudu. Sonra karşılıklı birer çay içtik. Babamın yüzündeki o sefalet, o açlık izleri sıyrılmıştı. Zayıftı, ama gözleri şimdi parlıyor ve konuşurken iyi şeyler duydukça gülümsüyordu.

O uyurken ben öğretmenin verdiği derse çalıştım. Babam kalkınca çay içerken konuştuk, bana:

— Oğul, dedi. Şimdi nidecez?

— Bak, dedim. Şimdi yiyip içecek, biraz kendini toplayacaksın.

— Oğul, burası babamızın evi değil ki?

— Hacıbaba bizim babamız sayılır. Bize yardım ettiği için o memnundur. Sen hiç sıkılma.

— Burada başka kimse oturmaz mı?

— Akşam, Hacıbaba ile iş için konuşursun. O dururken benimle konuşman doğru olmaz.

Hacıbaba gelmeden önce ben kapkacağı yıkadım. İçeriye odun getirdim, yemeği de hazırladım. Misafir geldi diye Cemile abla da puf böreği getirmiş. Ben de kapalı yerde barınan tavukların yaptığı üç yumurtayı da ona verdim. Taze yumurta artık bulunmuyordu.

Hacıbaba yorgun geldi. Onu kapıda karşıladık. Elinden çıkınını aldım. Terliklerini önüne koydum.

Babam da ayakta karşıladı. Hacıbaba:

— Selamünaleyküm, dedi. İyisin ya Cemal Efendi?

— Sayanızda eyiyim Ağa Efendi.

Hava kararıyordu. Hacıbaba odasına gidip soyundu, evlik kılığına bürünüp geldi. Elini yüzünü yıkadı. Masanın başına geçip:

— Eee, çocuk, dedi, ne yaptınız bugün?

Ne yapacağız, yedik, içtik işte. Olanları anlattım. Yemeğe oturduk. Yine çorba, gündüzden kalan lâpa, sonra Cemile'nin getirdiği puf böreği vardı. Hacıbaba çorbaya bakıp:

— Bana bu yeter, dedi. Siz buyurun.

Babamın yemek yeme hızı kesilmişti artık. Ağır ağır ve yemeğin tadına vara vara yedi. Bu iş bittikten sonra Hacıbaba:

— Engin, dedi. Babana düşündüklerimizi anlattın mı?

— Hayır, dedim. Size bıraktı bu konuyu.

Bunun üzerine Hacıbaba:

— Cemil Efendi, dedi. Engin'in dediğine bakılırsa sen traktör kullanmışsın bir aralık.

— He, dedi babam. Öyle oldu. Askerlikte nakliyeye ayrılmıştım. Çok makine vardı bölükte. Hergün siler, yıkardık. Köye varınca bir aralık yakındaki çiftilkten, makineden anlayan birini aradılar. Ben gittimdi oraya. Bir hafta kadar çalıştım. Eyi para verirlerdi bu iş için, emme aylıklı şoförleri vardı.

— Şimdi sen otomobil kullanır mısın?

— Çok zaman var, el vurmadım Efendi Ağa. Ben tez öğrenirim bu işi.

— Bak, Engin diyor ki babama bir otomobil alalım, takside çalışsın, bu ona iyi bir iş olur.

— Eyi, çok eyi emme ben yol bilmem, iz bilmem. Elin makinesini yitiririm.

— Bunların hepsini öğrenirsin Cemal Efendi. Bu mahallede şoförlük yapanlar var. Beni de sever, hatırımı sayarlar. Sen biraz onlarla çalışırsın. Hem İstanbul'u, hem de işi öğrenirsin. Bu işi bir düşün.

Babam içini çekerek:

— Ne düşüneceğim ağam, dedi. Siz bana şu işin ucundan tut deyiverin, ben onun üstesinden gelirim.

Yaşıtlarımdan bir yıl sonra Liseye girdim. Dışarıdan Orta okulu bitirme imtihanlarına girmiştim. Öğretmenin bana büyük yardımları oldu. On beş yaşına gelmiştim. Liseyi üç yılda bitirirsem on sekiz yaşımda diploma alacaktım ki, böylece okumada geç kalmış değildim.

Babama gelince, şoförlüğü iyice ilerletmiş ve alınan arabayı özenle kullanmaya başlamıştı.

Babam çok okumuş bir adam değildi ama her hayata kolayca uyardı. Hacıbaba'nın da yumuşak ve iyiliksever davranışlarıyla şehrin gidişatına da uymuş, hattâ dikkat ederek düzgün konuşmaya başlamıştı.

Bir akşam, hava karardıktan sonra gelen babam, hazır olan sofraya otururken:

— Efendibaba, dedi. Az daha işim vardı, ama sana danışmaya geldim.

— Hayrola, dedi Hacıbaba.

— Hayırdır, dedi babam. Yolda bir efendiye rastladım. Benim ağırbaşlılığımı beğenmiş. Apartmanına götürdüm. Parayı verdikten sonra içeriye çağırdı. Bir arabası varmış. Ama şoförlerle uğraşmaktan usanmış. Kendisini dairesine götürür arabaya müşteri alırlarmış.

— Yaparlar, dedi Hacıbaba. Sonra?

— Sonra bana kendisinin şoförü olup olmayacağımı sordu. Efendibabaya danışayım, dedim. Şaşırdı. Koskoca adamsın, başkalarına danışmana gerek var mı? dedi. Ben de "Onun sayesinde İstanbul'a geldim, oğlum da onun yanında barınıyor, o okutuyor oğlumu. Hatırını kıramam." dedim. Bunun üstüne "Aferin oğlum, dedi. Beğendim bu davranışını. Ben seni bekâr sanıyordum. Demek bir oğlun da var. Artık iş kısmete kalır. Efendibaba dediğin adama sor. Apartmanda sana bir oda verilecek. Ayda temiz üç bin lira. Yemen, içmen bizden. Yılda iki kat elbise. Biri yazlık, biri kışlık. Ayrıca meşin ceketle meşin kasket alırız. Sabahleyin beni daireye götürür, akşam tam saat beş buçukta almaya gelirsin. Gündüzleri hanım terziye, berbere gider, bazen gece toplantıları olur. Misafirleri de evlerine bırakırsın. Pazartesi günleri öğleden ertesi gün sabahına kadar izinlisin." Ben de bunları belledikten sonra atladım arabaya geldim.

Hacıbaba:

— İyi, dedi. Demek adam zengin.

— Zengin olmalı. Apartmanın altında bir garaj var. Orada siyah bir otomobil var, onunmuş. Bana ahçı gösterdi.

— Demek ahçısı da var?

— İnan ki ben onu bu efendinin akrabası sandım. Öyle giyimli bir adam. Bey ona "Ahçıbaşı" diyor. Adam bana: "Arkadaş, dedi. Sen bu şehrin acemisisin. Sırtını böyle bir zengine dayarsan edep erkân da öğrenirsin. Bunlar çok kibar ailedir. Öyle hoppalıkları da yoktur. "Kaç tane kızı olduğunu sordum." Bir kız var, dedi."Ya o başlıklı, tenteneli kızlar akrabası mı?" dedim. Adam güldü: "Oğlum onlar hizmetçi kızlar." dedi. "Bunlar üç kişidir. Bir bey, bir hanım bir de Sevim Hanım. Fatoş'la Zeynep hizmetçidir benim adım Dursun. Ben ahçılık, bir de alış veriş yaparım. Eğer buraya kapılanırsan sabahları beyi yazıhanesine bırakdıktan sonra eve gelirsin, seninle pazara, çarşıya çıkar, ev için alacaklarımızı alırız... Ayrı odamız da vardır. Allah razı olsun, bey bir ufak televizyon da aldı. Benim hiç canım sıkılmaz. Kahveye filân da çıkmam."

Hacıbaba biraz düşündükten sonra:

— Cemal Efendi oğlum, dedi. Adamın teklifi fena değil. Sen bekâr adam sayılırsın. Kırk yılda bir canın bir şey isteyecek de para harcayacaksın. Aldığın yanına kalacak. Ama ben, paradan çok senin kibar insanlarla bir arada olmanı iyi bulurum. Aslına bakarsan sen saf ve temiz yürekli bir insansın. Bir müşteri sana yanıp yakılsa, param yok dese, sen onu istediği yere götürür, üstelik para da verirsin. Arabanın masrafından başka bize getirdiğin para ancak bin lira kadar tutuyor ayda. Öteki şoförler bir haftada kazanıyor bu parayı. Bana kalırsa bu Efendinin yanına gitmen, özel şoför olman hayırlıdır.

Babam bana da sordu. Ben de:

— Haftada bir gelirsin, görüşürüz baba, dedim.

— Ya, arabayı nideceğiz? dedi babam.

Hacıbaba:

— Ahır var ya ahır, dedi. Kapıyı biraz genişletiriz, sokarız arabayı içeriye. Odun koyacak yerimiz de var. Sen yarın bir konuş o beyle.

Babam biraz sonra:

— Yakacık varmış buralarda, dedi. Neresi bu.

Hacıbaba:

— Anadolu yakasında, dedi. Köprüyü geçeceksin, epeyce de yoldur. İstanbul'un yazlıklarından biri de orası. Ama yayla sanma. Köşkler, apartmanlar vardır. Ne ararsan bulursun. Havası güzeldir, Neye sordun?

— Yakacık'ta köşkleri varmış, dedi babam. Yazın birkaç ay oraya giderlermiş, ama bey her gün yine işine gider gelirmiş.

— Olur a. dedi Hacıbaba. Sen de yazlığa gitmiş olursun.

Babamın pek cesareti yoktu, ama Hacıbaba'nın zoruyla o zengin adamla görüşmeye gitti. Arabayı da gördü. Ertesi sabah da bizden ayrıldı gitti.

Babam böylece bizden ayrılmış, gitmişti. Hacıbaba ile yanlız kaldık. Ben sabahları Hacıbaba ile birlikte evden çıkıyor ve onu dükkâna bıraktıktan sonra Liseye gidiyordum.

Okuldan çıkınca yine dükkâna uğruyor, biraz yardım ediyor, ortalığı topluyor, bir ev içindeymişiz gibi toz alıyordum.

Sabah işlerimden biri de Cemile'nin annesine iki yumurta götürmekti. Cemile'nin kısmeti çıkmış. Ana ve baba bu parlak kısmete engel olmak istememişlerdi.

Cemile'nin gelin arabası bizim taksi olmuştu. Çiçeklerle karanfillerle süslenen arabadan Cemile inmiş, nişanlısı ile beraber nikâh dairesine girmişti. Bu nikâhta şahitlerden bi-

ri Hacıbaba, öteki de yüksek aşamalı bir subaydı.

Cemile ağlıyarak Hacıbaba'nın elini öpmüştü. Kızcağız evinden ayrılıyor, anası için çok üzülüyordu. Hacıbaba bunu bildiği için:

— Gözün arkanda kalmasın kızım, anneni ben de yoklarım, her gün Engin'i de yollarım. Evvel Allah, sonra biz. Sen yine sık sık gelmeye bak. Uzağa gidersen mektubu eksik etme, demişti.

Benim lise birden ikiye geçtiğim seneydi. Tatile çıkmıştık ki bir pazar günü, öğleden sonra babam geldi.

Epey zaman olmuştu görmeyeli. Arkasında yazlık bir elbise vardı. Güzel traş olmuş, saçlarını iyi bir yerde kestirmiş, güzelce boyun bağı takmıştı.

Hacıbaba gülüyor:

— Gel bakalım şoför efendi, diyordu. Gözlerimiz yolda kaldı. Bu ne şıklık böyle. Boynuz kulağı geçer derler. Tevekkeli değil. Sen bizleri çoktan geçtin, insan bunca zamandır aramaz olur mu?

Babam bir iki defa gelmişti ama bugünkü kıyafetini ilk defa görüyorduk. Pantolonunun ütüsü bozulmasın diye otururken dikkat ediyor, pantolonun kumaşını dizinden doğru biraz çekiyordu.

Dili de bayağı değişmişti:

— Kadri Bey, diyordu. Sayenizde iyi bir kapıya yerleştim. Asaf Bey beni çok iyi tutuyor. Apartmana gelen giden çok, hemen her akşam bir misafiri evine götürüyorum, gece yarısına kadar uyanık kalıyorum, ama bu adamların verdikleri bahşiş en az elli lira. Onu da verirken sıkılıyorlar. Bana evin içinde Cemil Efendi aşağı, Cemil Efendi yukarı diyorlar. Hangi yemeği seversem onu verirler. Babamın birden gözleri doluyor ve sesini azaltarak konuşuyor:

— Kadri Bey baba, aç tavuk kendisini arpa anbarında sa-

nırmış. Ben de kendimi rüyada sanıyorum. Gözümü açtım mı kendimi köyde bulacağımı sanıyorum. Bir gün ahçı ile yemek yiyorduk. Taze bir ekmek somununu kesiyordu. Kenarından ufacık bir dilim aldım, başladım öpe seve yemeye. Ahçı seslendi bana: "Karnını yavan ekmekle doldurma. Lüfer ızgara var. Bol limonlu, piyazı da yanında." "Sağ ol, dedim. Bence en tatlı yiyecek bu sıcak ekmektir. Buna nimet demişler."

Babam içini çekiyor:

— Köyde, gün oldu, kırda torbada kuruyup kalmış olan bir ekmek parçasını taşla kırdım da yedim. Taşı çiğnemişim gibi katılaşmıştı. Dişlerim sökülecekti. Sonra üstüne su döktüm, bayağı yumuşadı.

Babam bunları hatırladıkça çalışma gücü artıyor, bir daha o yokluğa dalmak istemiyordu.

Onun bu eve gelişi gözlerimin önünden gitmiyor. Köyden koyun ve gübre kokusunu da beraber getirmişti. Belki birçok geceyi davarın arasında yere uzanıp yatarak geçirmişti. Ben bunu sorunca:

— İyi bildin oğlum, diyordu. Koyun milleti çok sıcak olur. Yatan sürünün arasına girip büzüldün mü üstüne kar yağsa korkma. Hep yün ve çiğnenmiş ot kokar bu mübarek hayvanlar.

Kadri Babadan izin alıp pahalı soyundan bir sigara yakıyor:

— Ben buna yeniden alışmak istemezdim, dedi. Bey verdi bir sefer. Bir seferde ahçı. Derken yeniden başladık. Beye sigara alırken hanımefendi seslenir: "Cemal Efendi, kendine de sigara al." İşte böyle Kadri Efendi baba. Varlığa darlık mı olur? Bir şey aldırırlar, keseye davranırsın, hemen "Üstü kalsın sende" derler. Bazı pazar günü izin alamıyorum. Küçük Hanım arabayı istiyor. Babası: "Cemal Efendinin izin günü" diyor. Kız geliyor bana, rica minnet. Olmaz

denir mi ya? Arkadaşlarını topluyor, bir kır gazinosuna, ya da plâja gidiyoruz. Dönüşte kız bir yüzlük bırakır arabanın torpido gözüne.

Babam bayağı toplanmış o avurtlarının çöküğü gitmiş, bayağı yüzünün derisi gerilmiş. Yine de Hacıbaba'ya:

— Kadri Bey baba, diyor. Sayende oldu bunlar hep. Ama gayri kazancım iyi. İzin ver de Engin'e biraz para bırakayım. Benim de çorbada tuzum bulunsun. Oğlum demeye yüzüm olsun. Ben onun elinden tutmak isterdim, ama senin sayende o tuttu beni elimden de kaldırdı.

Babam böylece yakasını sefaletten, yoksulluktan kurtarmış, İstanbul'a zengin bir adamın özel şoförlüğüne girmişti. Elinde böyle bir sanatı, üstelik Hacıbaba'nın ahırında yepyeni taksi duruken sırtı yere gelmezdi.

Bu yaşantımız böylece sürüp giderken ben lise ikiye, sonra, üçe geçtim. Yaşım vardı on sekize. Uzunca boylu, sağlığı yerinde, güçlü kuvvetli bir delikanlı olup çıkmıştım.

Hacıbaba'nın evindeki odamı istediğim gibi düzene koydum. Kitaplarım, radyom, televziyonum vardı. Ehliyet de aldığım için Pazar günleri arabayı çıkartıp, Hacıbaba'yı da alarak gezmeye gidiyoruz.

Hacıbaba bazen:

— Engin be, diyor. Ölmeden evvel şu bentlere bir daha gitmek isterim. Benim ömrüm dükkânda geçti.

Bir başka gün Alemdağı'nı istiyor. Şehrin eski gezi yerlerinden olan ne varsa aklına geliyor. Bazen Çamlıca tepesinden denize. Adalara bakıyor bakıyor:

— Engin, diyor. Şu hâle bak. Bu memleket bırakılır da ölünür mü? İnsanın ömrüne ömür ekliyor bu manzara.

İlk gelişimde İstanbul'da kaybolmuş. Hacıbaba'nın yanına düşmüş, sonra Rüstem Efendi ile çalışırken uzun süre Edirnekapı'yı hatırlayamamıştım. Şimdi altımızda araba,

şehrin her yerini geziyoruz. Tatil aylarında, her cuma başka bir camiye giderek cuma namazı kılıyoruz. Kadri Baba bana bu camilerin ahali arasında söylenen öykülerini anlatıyor. Kubbelerdeki ve duvarlardaki yazıları okuyor, bana bunların ne demek olduğunu anlatıyor, ben:

— Hacıbaba, diyorum. Sen okumam yazmam kıt diyorsun da bunları nereden biliyorsun?

Dediğim zaman bana:

— Oğlum, diyor, biz bu sakalı değirmende ağartmadık. Bunca yaş yaşamışız. Buna hayat okulu derler, insana çok şey öğretir.

Öğrenmek, bilmek ne güzel şey. İnsanın kişiliğinin zenginliği işte burada. Bildiği ölçüde önem taşıyor, bildiği ölçüde aranıyor.

Okul bitince askere gitmeyi düşünüyordum. Hacıbaba:

— Okuyorsun be Engin, dedi. Kesme hızını. Hekim ol, hoca ol, ne olursan ol, gir şu üniversiteye de.

Hacıbaba'nın dünya görüşü bambaşka. O deneylerine güvenerek yakınlarına öğüt veriyor, onları en doğru yola sürüyor ve "Yürü" diye arkalarından itiyor sanki.

Ama öte yanda o hâlâ çocukların Hacıbaba'sı. Akşam üstleri, sıcak havalarda, o gölgeli yolda ip, çember çeviren, topaç döndüren, kafakarış oynayan çocuklar, vakti saati gelince başlıyorlar tekerlemeye:

Hacıbaba dum dum
Sakalına kondum,
Beş para buldum
Kâbe'ye gittim.
Kâbe'nin kapısı kitli.
Ömer'in başı bitli.

Hacıbaba elinde kavanozla dükkânın kapısına çıkıyor. Kızlar, oğlan itişe kakışa sıralanıp birer iki kavrulmuş alıyorlar.

Hacıbaba çocukları çok sever, onlara şeker dağıtırdı.

İşte o sırada gözlerimin önüne geliyor. Oradaki manzarayı seyreden garip bir oğlancık var. Aç ve sefil. Bu şehrin acemisi. Babası hastahaneye yatırılmış bir köylü çocuk.

Yol bilmez iz bilmez. Üstelik aç.

Hacıbaba işaret ediyor, o da yaklaşıyor ona. O çiğnenmeyen, ama tatlı lokumu alıyor ağzına.

Ben, bu manzarayı görür gibi oluyorum. Uzaktan, çocukları ve ihtiyar adamı seyrederken o yoksul oğlancığın dayandığı ağaca da bakıyorum. Düşünüyorum:

— O çocuk ben miyim?

-SON-

36

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
[illegible]okak Köpeği
[illegible]Dağdaki Yabancı
[illegible]Deniz Kızı
[illegible]Benim Annem
[illegible]Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753810333
9 789753 810333

DAMLA YAYINEVİ®

Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01

www.damlaegitim.com